

CUNTA'NIN FAŞİST KARAKTERİNİ
BELİRLEYEN ÖZELLİKLERDEN BİRİ

EMPERYALİZMİN GÜDÜMÜNDE DIŞ POLİTİKA

19

EL KİTAPLARI
DİZİSİ

**CUNTA'NIN FAŞİST KARAKTERİNİ
BELİRLEYEN ÖZELLİKLERDEN BİRİ**

EMPERYALİZMİN GÜDÜMÜNDE DIŞ POLİTİKA

İNFÖ-TÜRK AJANSI
Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü
ŞUBAT 1982

INFO-TÜRK

Section de
Recherche-Traduction-Documentation

Square Ch. M. Wiser 13/2 - 1040 Bruxelles
Tél: 230 34 72

D/1982/2198/41

sunuş

Türkiye'de 12 Eylül 1980 faşist askeri darbesinin üzerinden tam birbuçuk yıl geçmiş bulunuyor. 5 generalden oluşan askeri cunta, gerek darbenin ilk günü yaptığı açıklamalarda, gerekse daha sonra bir emekli generalin başbakanlığı altında kurduğu hükümetin programında, Türkiye'de siyasal teröre son vermek, ekonomik ve sosyal alanda istikrarı sağlamak iddialarının yanı sıra, uluslararası ilişkilerde de barışçı, sosyalist ülkelerle iyi komşuluk ilişkilerine dayanan ve özellikle Ortadoğu Bölgesi'nde gerilimin ortadan kaldırılmasına yönelik bir dış politika izleyeceğini açıklamış bulunuyordu.

Kendisini gerçek "Atatürkçü" olarak niteleyen generaler cuntası, tüm icraatında Atatürk'ün düşüncelerinden ilham alacağını vurguladığı gibi, dış politikada da Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" ilkesine sadık kalacağı iddiasındadır.

Cunta'nın kağıt üstündeki bu iddiaları, Türkiye'deki krizin nedenlerini yanlış değerlendirerek 12 Eylül Darbesi'ni tek çıkış yolu olarak görmek hatasına sürüklenen iç ve dış çevrelerde hayli etkin olmuş; Türkiye'nin demokratik ve hatta sol güçleri arasında bile, "Cunta'nın bağrında gerçekçi çizgiler" yeraldığı, bunların her an için duruma egemen ola-

bileceği hesaplarıyla anti-faşist mücadeleye hedef şaşırta değerlendirmeler yapılmıştır.

Ancak, takvimler 1981'den 1982'ye dönerken gelişen olaylar, "sınıflarüstü, partilerüstü, siyasetlerüstü Kemalist Cunta" görüntüsünü, en eblehlerin bile reddedemeyeceği şekilde yıkmıştır. Bu olayların başında hiç kuşkusuz, Türkiye işçi sınıfının devrimci sendika örgütü DİSK'in yöneticilerine karşı birbuçuk yıldır kitlesel tutuklamalarla, işkence uygulamalarıyla örülerek hazırlanan 52 idam istemli dava gelmektedir.

24 Ocak 1982 tarihinde İnsan Hakları Birlikleri Enternasyonal Federasyonu'nun Paris'ten yaptığı açıklamaya göre, 12 Eylül 1980 darbesinden itibaren 17 ay içerisinde tam 170.958 kişi cuntanın zıندانlarından geçmiştir. Gözaltına alınanların 81.634'ü Türkiye Kürdistanı'ndadır.

Askeri tutukevlerinden geçirilenler arasında 102 parlamenter, 79 yazar ve gazeteci, 92 avukat veya yargıç, 35 kaymakam, 1485 belediye başkanı veya belediye memuru, 6.191 öğretmen ve 6.758 devlet memuru bulunmaktadır. Bu insan avı sırasında 500'den fazla direnişçi sokaklarda kurşunlanarak öldürülmüştür.

Gözaltına alınanların sayısının bu denli yüksek olması dahi, cuntanın "siyasal teröre son verme" iddiasının sahteliğini göstermektedir. Eğer bir ülkede 200 bine yakın insan silahlı eyleme girmişse, 1978 sonundan itibaren iki yıldır a-sayış işlerini fiilen elinde tutan ordu ne yapmıştır?

Aslında bu kitlesel tutuklamaların amacı demokrasi güçlerini sindirmek için gözdağı vermektir. Nitekim çoğu 3 ay ve hatta daha fazla gözetim altında tutulup işkenceden geçirilen bu demokratlardan bugün 46.703'ü askeri mahkemelerde yargılanmaktadır. Bunlardan 660'ı yasal siyasal partilerin çalışmalarına katılmaktan, 2.075'i sendikal çalışmalara katılmaktan, 43.986'sı ise "gizli" örgütlere üye olmaktan dolayı suçlanmaktadır.

Askeri mahkemelerde 3.359 idam cezası telep edilmiş olup, 139 idam karara bağlanmış, 10 idam ise infaz edilmiştir. İşkence günlük pratik haline gelmiş, 70'den fazla insan askeri zindanlarda işkence altında can vermiştir.

İnsan avına doymayan askeri dikta, hâlâ 68.380 kişiyi aramaktadır. Yakalanamayanların 246'sı ise Türk vatandaşlığından çıkarılmıştır.

Buna karşılık, "tarafsız cunta" imajını yaratmak için tutuklanan MHP yöneticileri, duruşmaları faşizan düşüncelerinin propagandası için alabildiğine kullandıktan sonra teker teker serbest bırakılmaktadır. Partinin 2 numaralı şefi olarak bilinen Agâh Oktay Güner, Evren Cuntası'nın nasıl MHP ilkelerine uygun hareket ettiğini örnekleriyle anlattıktan sonra, "fikirlerimiz iktidarda, biz içerideyiz," demiş, bu savunma üzerine derhal serbest bırakılmıştır. Irkçılıkla ilgili iddialar konusunda da, MHP elebaşlarından Somuncuoğlu, 30'lu yıllarda Bozkurt'un türkçülüğün amblemi olarak kullanılması direktifini Atatürk'ün verdiğini hatırlatmış, "kafatası ölçmeğe gelince, Atatürk de kafatası ölçmüştür. Anıtka-bir'de Atatürk'ün eşyalarının bulunduğu müzede kafatası ölçmekte kullanılan bir pergel de vardır," demiştir. Bu gelişimiyle MHP davası, kemalizmin aslında Türk faşizminin ideolojisi olduğunu, Evren Cuntası'nın da buna haklı olarak sahip çıktığını belgelemektedir. Kürt halkına uygulanan bas-kılar bunun ayrı kanlı kanıtıdır.

Cuntanın ekonomik, sosyal ve kültürel plandaki uygulamaları ise, yabancı tekelleri tatmin etmek uğruna, Türkiye'yi her bakımdan çöküntü ve iflasa sürüklemektedir. Ekonomik planda uygulanan Friedman'cı monetarist model, "enflasyonu gemleme" adına satınalma gücünün gaddarca düşürülmesi, "tasarrufu teşvik" adına faizlerin misli görülmemiş biçimde yükseltilmesi, tefeciliğin teşvik edilmesi, iç tüketime yönelik sanayi sektörünü tamamen yıkıma götürmüştür. Sadece emperyalist planlar içerisinde Ortadoğu pazarını he-

def alan ihracata yönelik teşvik önlemleri uygulanmaktadır. Özellikle Ortadoğu ülkelerine hizmet ve tarımsal ürün satışı artırılarak ihracatın genel düzeyinin yükseltildiği de doğrudur. Ancak dış ticaret açığı hâlâ 4 milyar doların üzerindedir. Bu gidiş, Türkiye'yi İMF gibi, OECD gibi, uluslararası bankalar gibi emperyalist finans kuruluşlarına daha da bağımlı hale getirecektir.

Kitlesel davalarla, devrimci sendika hareketinin lider kadrolarının fizik olarak tasfiyesi amaçlanırken, MGK, kendi kuklası Danışma Meclisi'ne dahi bırakmadığı Sendikalar Yasası, Toplu Sözleşme ve Grev Yasası değişiklikleriyle, sınıf sendikacılığını yasal planda tamamen olanaksız hale getirmeğe çalışmaktadır. Böylece İMF'nin dayattığı 5 yıllık "yoğun sömürü"lü geçiş dönemi süresince sermayenin karşısındaki tüm direnç tasfiye edilmek istenmektedir.

Esasen 24 Ocak Kararları'nın ilanından ve özellikle faşist darbeden bu yana gerçek ücretler ve satınalma gücü hızla düşürülmüştür. 1980 başına oranla fiyatlar iki yılda yüzde 150 artarken, nominal ücret artışı iki yılda yüzde 71'de kalmıştır. Bunun doğal sonucu olarak 1980 başında 100 olan satınalma gücü 1981 sonunda 60'a düşmüştür.

Kültürel planda bütün değer yargıları allak bullak olmuştur. Tefeciliğe, kolayından köşeyi dönmeye, "atatürkçülük" sahtekarlığı ardına sığınarak mevki kapmaya dayanan davranışlar, kitlelere televizyonuyla, cuntanın güdümündeki boyalı basınıyla şırına edilmektedir. Tüm basın, radyo, televizyon "atatürkçü" faşizmin borazanı halindedir. En son Yüksek Öğrenim Kurumu'nun kurulması ve tüm üniversitelerin Doğramacı gibi göbekten Şef'e bağlı kişilere teslim edilmesiyle kültürel, akademik hayata son darbe indirilmiştir.

Ve 1982'ye girerken, Türkiye'de faşist devletin mevzuatı, birkaç ekşiğiyle, 5 kişilik generaller cuntası tarafından biçimlendirilmiştir bile... Tüm yargı mekanizması, mahkemeler, tüm devlet kurumları, iktisadi devlet teşekkülleri,

sendikalar, dernekler, üniversiteler doğrudan Şef'in denetimine bağlanmıştır. Şimdi tüm sorun, bütün bunları bir anayasa içinde sistematize etmektir.

Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" ilkesinin benimsenmesi iddiasına gelince... Bu sloganın "yurtta barış..." kısmının Evren Cuntası'nca gerçekten benimsendiği ortadadır. Bu barış, üretim ilişkilerinin emekçi kitlelerden yana değiştirilmesi ve gerçek demokratik bir düzenin kurulması suretiyle sağlanan bir barış değil, egemen sınıflar hesabına ülkedeki tüm demokrasi ve sosyalizm güçlerinin ezilmesi suretiyle sağlanmak istenen zoraki bir "sosyal barış"tır. Aslında, Atatürk'ün de 1922'den itibaren uyguladığı "yurtta barış" politikası budur. Cunta, bu planda gerçekten atatürkcüdür.

"Dünyada barış"a gelince...

Atatürk'ün, ideolojik bakımdan yüzde yüz karşı olduğu halde, gerek ulusal kurtuluş mücadelesi yıllarında, gerekse daha sonraki kuruluş döneminde Sovyetler Birliği'nin yardım ve desteğine muhtaç bulunmaktan ötürü "tarafsızlık ve iyi komşuluk ilişkileri" politikası izlediği bir gerçektir.

İdeolojik bakımdan Batı'ya yatkın olduğunu her fırsatta vurguladığı halde, devletlerarası ve ekonomik ilişkilerde gerçekçi bir tutum takınarak çok yanlı bir politika izleyen Atatürk'ün "dünyada barış" anlayışı aynı zamanda, Anadolu'nun dört bir yanında halk güçleri tarafından yakılan isyan ateşleriyle başlatılan ulusal kurtuluş mücadelesinin anti-emperyalist geleneğinden de kaynaklanmaktaydı. Çünkü, düzenli ordu, böyle bir mücadelede doğmuştur.

Ancak, bugünkü Evren Cuntası'nın, aynı geleneğin sürdürücüsü olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Çünkü, İnfö-Türk'ün daha önce yayınladığı "Türkiye'nin Ulusal Savunma Kavramı", "Ordu Üzerine", "Türkiye NATO'dan Çıkmalıdır" adlı kitaplarda ayrıntılı olarak gösterdiği gibi, 1946'dan beri Türk Ordusu, özellikle de ordunun komuta

kademeleri, bir yandan NATO'ya ve Pentagon'a bağımlı kılınmaktan, öte yandan da OYAK Holding gibi mali-ekonomik tuzaklara düşürülmekten ötürü giderek anti-emperyalist geleneklerden uzaklaşmıştır. Askeri kurumlarda genç subay kadroları şovenizm temeline dayalı bir kemalizm anlayışıyla koşullandırılmaktadır. ABD emperyalizminin bölgede kıskırttığı suni çelişkilerin sömürüsüyle palazlanan şovenizm, komuta kademelerini, Türkiye'de bir savaş sanayiinin yaratılmasına hizmet edecek sanayici-asker kompleksinin nüvelerini oluşturan silahlı kuvvetleri güçlendirme vakıfları kurmağa yöneltmiştir. Şimdi bu vakıflar, ABD silah tekelleriye Türkiye'nin ucuz emekgücü ve hammadde kaynaklarını sömürerek Ortadoğu pazarına yönelecek bir savaş sanayii kurma hazırlığı içindedirler.

Özetle, Atatürk döneminin ordusundan farklı olarak, bugünkü Türk Ordusu'nun komuta kademeleri, OYAK Holdingi'yle, sanayici-asker kompleksindeki pozisyonlarıyla kapitalist sınıfın "mütemmim cüz"ü haline gelmişlerdir.

Böylesi bir komuta heyetinin kurduğu diktatörlükten, gerçekten iyi komşuluk ilişkileri temeline dayalı barışçı bir dış politika beklenmesi mümkün değildir. Nitekim birbuçuk yıldır Türkiye'de militarizm ve serüvencilik hızla tırmandırılmaktadır.

1981 yılı sonunda ABD Savunma Bakanı Weinberger'in Türkiye seyahatiyle başlayan askeri işbirliğini tırmandırma süreci, General Haig'in Polonya konusunda "cihadi mukaddes" ilan ederken Türkiye'deki rejimi göklere çıkartması, hatta Reagan'ın düzenlediği "Polonya Şov"unda Ulusu'yu da "insan haklarının savunucusu" olarak konuşturmasıyla adamakıllı hızlanmıştır.

Bu tırmanış içerisinde Cunta Şefi General Evren'in 1982 Şubat'ında Bulgaristan'ı ziyaret etmesi, askeri yönetimin dış siyasetinin genel mantığına ters düşer görünmektedir. Ancak, kağıt üzerinde ne denirse densin, Türkiye'nin NATO

kıskacından ve ABD'nin siyasal, ekonomik, ideolojik ve askeri hegemonyasından kurtulması sağlanmadıkça, komşu sosyalist ülkelerle ve Arap ülkeleriyle kurulan ilişkiler gerçek bir "iyi komşuluk ilişkisi" niteliği kazanmayacaktır.

Nitekim, tam General Evren'in Sofya'da bulunduğu bir sırada, Türkiye Barış Komitesi üyeleri hakkında topyekun tutuklama kararı çıkartılması, üstelik kendilerinin sosyalist ülkeler barış güçleriyle kurdukları ilişkilerden ötürü "yıkıcı faaliyet"le suçlanmaları, Evren'in "dostluk" gösterisinin ne denli temelsiz olduğunu göstermektedir. Çünkü, Türkiye Barış Komitesi, kısa süren yaşamında tüm dünya ülkeleriyle iyi ilişkilerin, Balkanlar'da ve Ortadoğu'da kalıcı bir barışın mücadelesini vermiş, hatta darbeden kısa bir süre önce bu komitenin Türkiye'de düzenlediği bir barış toplantısına Bulgar barış hareketi temsilcisi de katılmıştır. Bugün Evren, Barış Komitesi'nin öngördüğü sosyalist ülkelerle iyi komşuluk ilişkilerini geliştirme atraksiyonu yaparken, bu ilişkilerin geliştirilmesi için zamanında mücadele vermiş olanları poli-siye operasyonlarla likide etmeğe çalışmaktadır. Amaç, bu ilişkilerin, barış hareketinin halkın malı olmasını engellemek, faşist diktanın dış politikasında Batı'ya karşı bir şantaj unsuru düzeyinde kalmasını sağlamaktır.

"Türkiye'de NATO Darbesi" adlı kitaptan sonra hazırladığımız bu yeni kitapta, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra cunta yönetiminin özellikle dış politika alanındaki yönelişleri, ilişkileri incelenmektedir. Emperyalist merkezlere bağımlılığı belgelerle kanıtlanan dış politikanın değişmesi ise, kimilerinin ileri sürdüğü gibi "cunta içindeki kimi gerçekçi çizgi"lerin ağır basmasını sağlamak için pasifist ve teslimiyetçi bir tutum takınılmasına değil, aksine Şef'iyle, cunta' sıyla, anayasa'sıyla, kemalist ideolojisiyle, "Danışma Meclisi"yle, faşist diktatörlüğe karşı topyekun devrimci mücadele verilmesine, işçi-köylü temel ittifakı üzerine demokratik halk iktidarının kurulmasına bağlıdır.

1 | yeni NATO stratejisi

Evren Cuntası'nın dış politika alanındaki yönelimini tam yerine oturtabilmek için, "onun bağrındaki kimi gerçekçi çizgiler" üzerine spekülasyon yapmak veya belli dönemlerde farklı nedenlerle yaptığı çıkışlarla yetinmek değil, 12 Eylül Darbesi'nin hangi bağlam içinde gerçekleştirildiğini, bu konuda hangi dış etkenlerin rol oynadığını görmek, özellikle Carter Doktrini'ni ve onun üzerine kurulup Reagan-Haig ikilisi tarafından daha serüvenci boyutlarda uygulamaya geçirilen yeni NATO Stratejisi'ni tanımak, ondan sonra da birbuçuk yıldan beri Türkiye dış politikasındaki gelişmeleri teker teker gözden geçirmek gerekir.

12 Eylül Darbesi'nden kısa bir süre sonra yayınladığımız "Türkiye'de NATO Darbesi" kitabında şu saptama yapıyorduk: "Mali sermaye, Türkiye'de faşist diktatörlüğün ortamını, bir yandan İMF'nin ekonomik dayatmalarıyla ve Washington'dan güdümlü Kontr-Gerilla ve MHP gibi terör örgütlerinin provokasyonlarıyla hazırlarken, faşist darbeyi de yine Washington'dan güdümlü NATO'nun planları çerçevesinde ve NATO'nun emrindeki generaller aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Göstermelik 'burjuva demokrasisi'yle sınıf egemenliğini sürdüren mali sermaye, daha baskıcı bir rejime,

faşist diktatörlüğe geçmek gereğini neden duymuştur? Bu sorunun cevabı da, özellikle İran Devrimi'nden sonra Ortadoğu'da emperyalizm aleyhine bozulan kuvvet dengesinde ve ekonomik bunalım koşullarında Türkiye emekçi kitlelerinin ABD'ye bağımlılığa ve kapitalist sömürüye karşı daha bilinçli tavır almaya yönelmeleri olgusunda yatmaktadır."

NATO'nun planları ise, daha 1978 yılında, Ecevit başbakan iken, Washington'daki NATO Bakanlar Konseyi toplantısında çizilmiş, İran'da Şah rejiminin çökmesinden sonra uygulanması Washington açısından ivedilik kazanmıştır.

Birbuçuk yıldır Türkiye'yi kanlı baskı yöntemleriyle yöneten General Evren'in ve diğer ordu şeflerinin NATO planlarının uygulanmasına ilk önemli katkısı, anımsanacağı gibi, 27 Aralık 1979'da verilip de 1980'in ilk günü açıklanan ünlü "Komutanlar Ultimatomu"yla olmuştur. Bu ultimatomla bir yandan demokratik güçlere gözdağı verilirken, öte yandan da, emperyalizmin dayattığı ekonomik ve askeri önlemlerin bir an önce uygulamaya geçirilmesi konusunda siyasal parti yöneticileri uyarılmıştır. Nitekim daha ultimatomun telaşı sürerken bir ABD heyeti hızla Ankara'ya gelmiş ve ünlü Savunma İşbirliği Anlaşması (SİA) imzalanmıştır. Bu anlaşmayla, Türkiye'de ABD üslerinin faaliyeti yeniden mümkün hale getirilmiş, Türkiye toprakları bir kez daha atom tarlası haline dönüştürülmüş, Ortadoğu ülkeleri yeniden silahlı tehdit altına alınmıştır.

12 Eylül darbesini getiren militarist tırmanışta bir diğer önemli adım ise, 25 Haziran 1980'de Ankara'da açılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısı olmuştur.

1960 yılından beri Türkiye'de herhangi bir üst toplantı yapmaya cesaret edemeyen, anti-emperyalist güçlerin tepkisinden çekinen NATO çevreleri, Evren Ultimatomu'ndan sonra hızlanan militarist tırmanıştan yararlanarak Ankara'da biraraya gelebilmişlerdir. Bu toplantıda, NATO Bakanları, Güney Batı Asya'da ortaya çıkan gelişmelerden sonra it-

tifakin Güneydoğu kanadının stratejik önemini belirtmişler, bir yandan bölgedeki üye ülkelere ekonomik ve askeri yardımın artırılması, öte yandan Türkiye ile Yunanistan arasında uzlaşma sağlanması gereğini vurgulamışlardır.

Yukarıda belirtilen ön hazırlıkların yanı sıra, 12 Eylül Darbesi'nin bir NATO darbesi olduğunun en somut göstergesi, darbenin tam Türkiye'de NATO Anvil-Express 80 askeri manevralarının başladığı gün gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Beş kişilik cuntanın üyelerinden Hava Kuvvetleri Komutanı General Tahsin Şahinkaya, Washington'da Pentagon generalleriyle yaptığı esrarengiz görüşmeleri tamamlayarak darbeden tam bir gün önce Türkiye'ye dönmüştür. Aynı gün, altı NATO üyesi ülkenin askerlerinden oluşan 3 bin kişilik müttefik kuvvetleri "Varşova Paktı kuvvetlerinin muhtemel bir saldırısına karşı savunma provası" yapma bahanesi altında Türkiye'dedir.

Daha da önemlisi, Türkiye'de askeri bir darbenin yapıldığı daha Türkiye radyolarında cuntanın kendisi tarafından ilan edilmeden, ABD Dışişleri Bakanlığı, Batı basın ajanslarına, Türkiye'de bir askeri darbe yapıldığını duyurmuştur.

Kaldı ki, faşist cuntanın daha ilk bildirimlerinde ve bizzat General Evren'in konuşmalarında egemen olan unsurlardan biri, NATO'ya ve Batı ittifakına bağlılığın sürdürüleceğinin ilanı olmuştur.

Darbeden Batı çevreleri öylesine memnun kalmışlardır ki, 13 Eylül 1980 tarihli Times Gazetesi, "Darbenin yapılış zamanı ve cuntanın açıklamaları, NATO'nun güneydoğu kanadının bu hassas bölgesindeki siyasal kaos durumundan en-dişe duyan müttefikleri son derece memnun etmiştir," diye yazmıştır.

Aynı tarihte International Herald Tribune Gazetesi ise şu yorumu getirmiştir: "Askeri darbelerin uluslararası istikrarın sağlanmasına katkıda bulunduğu pek görülmemiştir. Ancak Türkiye bu konuda bir istisna olduğunu gösterebilir."

Aynı gazete, ayrıca şu bilgileri de vermiştir: "Yeni Milli Güvenlik Konseyi'nin Genel Sekreteri olarak atanan ve kilit adamlardan biri olan General Haydar Saltık, NATO Komutanlığı'nın birçok seminerlerine ve değerlendirme toplantılarına katılmış olup, NATO kaynakları tarafından 'aşına bir tip' olarak nitelenmektedir."

İşte bu aşına tiplerin yönetiminde bölgede, NATO planının uygulanması birden bire hız kazanmıştır. Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönüşü bunun ilk örneğidir.

"NATO Avrupa Kuvvetleri Komutanı General Rogers koltuğunda kalın bir dosya ile, Amerikan kuvvetlerinin tahsis ettiği uçağa sabah erkenden Brüksel Askeri Havaalanı'ndan bindi.

"Napoli'ye indiğinde kendisine, Atina'daki Amerikan Büyükelçisi Macclosley ve Yunan Genelkurmay Başkanı Gratiös'un da Napoli'ye biraz önce ulaştıkları söylendi. Rogers için bu son deneme olacaktı. Rogers ve Closley, Gratiös ile görüşmelerinin beklendiği kadar güç geçmediğini hemen gördüler. Rogers, cuma günü havaalanında bekleyen uçağı ile hemen Ankara'ya hareket etti. Devlet ve Genelkurmay Başkanı Evren ile bir süre görüşüp elindeki anlaşmanın onayını aldı. Bir ay içinde Ankara'ya yaptığı dördüncü ziyaretti. Rogers Ankara'dan dönerken Atina'ya bir saatliğine uğradı ve Türkiye'nin onayını bildirdi.

"18 Ekim 1980 cumartesi günü sabahı NATO Askeri Karargahı SHAPE, önce La Haye'de bulunan NATO Genel Sekreteri Luns'u, ardından da Türkiye'nin NATO'daki daimi delegesi Osman Olcay'ı aradı. Pazar günü, Fransa ve Yunanistan hariç, Savunma Planlama Komitesi toplandı. Tam 10 dakika süreyle Rogers ve Luns bilgi verdiler, kimse daha bir şey söyleyecek vakit bulamadan, salona Yunanistan'ın 6 yıldır toplantıya girmeyen delegesi davet edildi. Ayrıntılara girmeden, genel ilkeleriyle anlaşma anlatıldı ve iki ülke temsilcisinin de kabul etmesiyle, Luns'un tokmağı indi: 'Yuna-

nistan yeniden NATO askeri kanadına girmiştir.' İşte bu kadar..." (M. A. Birant, "NATO'da yıldırım hareket", Milliyet, 24 Ekim 1980).

Aynı günlerde Ankara'da, Türkiye ile ABD arasında savunma sanayiinde işbirliği yapılmasını amaçlayan görüşmelere de başlanmıştır.

Görüşmelerde, ortak savaş sanayii kurulması çerçevesinde şu projeler ele alınmıştır:

1. Tank-savar Mühimmat üretimi: Türk silahlı kuvvetlerinde mevcut silahlar ve daha modern silah tipleri için çukur imla ve som zırh mühimmat üretimi yeteneğinin kazandırılması,

2. Tapa Üretimi: Mevcut üretim yeteneğinin top mühimmatı, roket ve füze savaş başlıkları, çeşitli bomba ve mayın üretimi için yeni teknoloji ve teçhizat sağlayarak artırılması,

3. Sevk Barutu ve Patlayıcı Üretimi: Top mühimmatı ve roket savaş başlığı üretim programlarını desteklemek için çeşitli tipte sevk barutu ve yüksek patlayıcı üretilmesi,

4. Roket Üretimi: Çeşitli tipte roket üretilmesi için mevcut yapım tesislerinin teçhizat ve üretim bilgisiyle tamamlanması,

5. Uçak Yenileştirme Yeteneklerinin Geliştirilmesi: F-4 Phantom'lar dahil olmak üzere mevcut uçaklar için makina, gövde, avionik ve diğer elektronik teçhizatın tam ve kendi kendine yeterli biçimde yenileştirilmesi,

6. Gölcük Projesi: Türk Deniz Kuvvetleri'nin gereksinmelerine uygun bir firkateyn inşası programının izlenmesi ve Gölcük Tersanesi'nin bakım kapasitesinin artırılması,

7. Tank Modernizasyon Programı: Çeşitli temel parçaların Türkiye'de üretilmesi de dahil olmak üzere mevcut M-48 tanklarının M-48A3 yada M-48A5 tiplerine dönüştürülmesi." (Cumhuriyet, 17.10.1980).

1980 Aralık ayında Brüksel'de yapılan NATO kış dönemi toplantılarında alınan kararlar, faşist bir yönetim altın-

daki Türkiye'nin, emperyalizmin Ortadoğu politikasındaki rolünü ve işlevini hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde ortaya koymuştur.

Toplantının ağırlık noktalarından birini, Basra Körfezi'ne yönelik yeni bir stratejinin saptanması oluşturmuştur. Bu doğrultuda ilk karar, Kuzey Atlantik Asamblesi Genel Kurulu'nda alınmıştır. Asamble Siyasi Komitesi'nce hazırlanıp genel kurulda hiçbir rezerv konulmaksızın kabul edilen karar tasarısının ilk bölümünde İran-İrak savaşının sürmesinden ve yayılma tehlikesi göstermesinden duyulan kaygılar dile getirilmiştir. Ayrıca, savaşın, petrol üreten ve petrol tüketicisi olan ülkelerin ekonomileri üzerinde yapabileceği olumsuz etkilere de değinilmiş ve bölgede istikrarın sağlanmasının gereği vurgulanmıştır.

Aslında sözü edilen karar tasarısı, Asamble'nin 1979 yılı içinde Ottawa'da yapılan toplantısında oluşturulan özel bir komisyon tarafından hazırlanan bir rapordan kaynaklanmaktadır. Söz konusu raporda, Sovyetler'in Afganistan'a "müdahalesi" ertesinde petrol yatakları açısından Körfez Bölgesi'nin en hassas bölge haline geldiği belirtiliyordu.

Bu rapora dayanarak hazırlanan tasarının sonuç bölümünde ise şu ifadeler yer almaktadır:

"Kuzey Atlantik Asamblesi, NATO'nun sınırlarına gereken saygı göstererek Körfez Bölgesi'nde istikrarın sağlanmasında ittifakın bütün üyelerinin ortak çıkarı bulunduğunu ifade eder, üye ülkeleri, NATO anlaşmasının uygulanamayacağı diğer bölgelerdeki çalışmalarını bazı üye ülkelerin daha etkin bir biçimde ele alabilmelerini sağlamak üzere NATO bölgesi içinde bir askeri program ve strateji üzerinde anlaşmaya çağırır. Farklı çatışma bölgeleri için özel görevler kabul edeceklerini göz önünde bulundurarak, müttefikler arasında daha etkin bir kriz çözümüleme sistemi oluşturmaya davet eder." (*Cumhuriyet*, 26 Aralık 1980)

Tavsiye niteliğindeki bu kararı, daha sonra NATO Sa-

vunma Bakanları Toplantısı'nda Körfez Stratejisi'nin onaylanması izlemiştir. Toplantı sonunda yayınlanan bildiriye, üye ülkelerin Güney Batı Asya'da "istikrarın sağlanması" amacıyla giriştikleri eylemlerin ve ABD ile diğer ülkelerin Hint Okyanusu ile Körfez Bölgesinde kuvvet yerleştirmelerinin tüm üyelerin çıkarına olacağı belirtilmekte ve "Bakanlar bu amaçla sağlanacak olan transit olanaklarının önemini not etmişlerdir," denilmektedir.

İşte emperyalizmin saldırı örgütü NATO'nun bölgede istikrarı sağlamak amacıyla geliştirdiği "etkin kriz çözümü yöntemi"... Böylece, NATO'nun sınırlarının, görev ve yetki alanlarının Basra Körfezi'ne kadar genişletilmesinin kapıları açılmıştır.

CARTER DOKTRİNİ

Aslında, NATO'nun müdahale alanının Basra Körfezi'ne kadar yaygınlaştırılması, ilk kez Carter Doktrini çerçevesinde formüle edilmiş bulunuyordu.

Info-Türk'ün 1980 Mart'ında yayınladığı "Soğuk Savaş Tırmanması" adlı kitapta, bizzat o zamanki ABD Başkanı Carter'in ağzından bu doktrinin esasları şöyle açıklanıyordu:

"Tutumumuz açıkça anlaşılın: Herhangi bir dış güç tarafından Basra Körfezi'nin kontrolünü ele geçirmek amacıyla yapılacak herhangi bir çaba, ABD'nin yaşamsal çıkarlarına bir saldırı olarak kabul edilecektir. Ve böyle bir saldırı, askeri güç de dahil olmak üzere, gereken her yolla geri püskürtülecektir."

Time Dergisi, Carter'in bu konuşmasını, ABD'nin Vietnam savaşıdan sonra en önemli dönüşümü olarak nitelmiş bulunuyordu.

Hatırlanacağı üzere, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD dış siyasetine çeşitli doktrinler egemen kılınmıştır. Bunlardan ilki, 1947 yılında Sovyetler Birliği'ne karşı Türki-

ye ve Yunanistan'ı ileri karakol yapmak üzere ilan edilen "Truman Doktrini"dir. Bunu 1957'de "Uluslararası komünizm tehlikesine karşı" herhangi bir "müttefik" hükümetin çağrısı üzerine ABD silahlı kuvvetlerinin müdahalesini öngören Eisenhower Doktrini izlemiştir. 1969'da ilan edilip son yıllara kadar yürürlükte kalan Nixon Doktrini ise, kendi çıkarlarını korumak üzere ABD'nin bölgesel müttefiklerine güvenmesini ve bu amaçla onları güçlendirmesini öngörmektedir.

Carter Doktrini ise, çüretkarlık ve barış düşmanlığı açısından, bir Truman Doktrini'ni, bir Eisenhower Doktrini'ni bile gerilerde bırakmıştır. Çünkü, herhangi bir yere müdahale etmek için işbaşındaki hükümetin çağrısına dahi gerek görmemektedir. Bu yeni doktrinin çarpıcı yanlarından birisi ABD'nin "yaşamsal çıkar alanı"na ilk kez Basra Körfezi ve çevresini de dahil etmiş olması, yani ABD silahlı kuvvetlerinin bu bölgede fiilen kullanılmasını öngörmesidir.

Carter Doktrini'nin ilk elle tutulur uygulaması ise, tüm dünyada detant'ın önemli kazanımlar sağladığı, insanlığın barış umutlarının adamakılı arttığı bir sırada, 1978 Mayıs'ında Washington'da yapılan NATO Konseyi toplantısında atılmıştır.

Klasik Sovyet tehdidi bahanesini kullanarak ABD, Konsey'e, NATO'nun askeri potansiyelini modernize edip güçlendirmek için 20. Yüzyıl'ın sonuna kadar uygulanacak yeni bir program önermiş ve Türkiye Başbakanı Ecevit gibi o sırada konjonktürel nedenlerden ötürü "inatçı" bir görünümle toplantıya gelenler de dahil, tüm üye devletlerin yöneticilerine bu önerilerini kabul ettirmiştir.

2000 sayfalık bir raporda izah edilen bu programın gerçekleştirilmesi için NATO üyesi ülkelerin 80 milyar dolarlık yeni bir ek harcama yapmaları öngörülmektedir. Bu yeni program, her üye ülkenin tank, tanksavar, roket, ve havadan-yere silahlarının artırılmasını öngörmektedir.

İvedi durumlarda Avrupa'ya daha fazla Amerikan askeri sevkedilebilmesini sağlamak için Atlantik üzerinde hava köprüsü kuracak ulaşım araçlarının beş misli artırılması da, programın esasları arasındadır. Bu yeni harcamalar sayesinde, Avrupa'daki Amerikan askerlerinin sayısının çok kısa bir zamanda iki misli, uçaklarının sayısının ise üç misli artırılması mümkün olabilecektir. Bunalım durumlarında halen Avrupa'da üslenmiş bulunan 5 ABD tümenine ve 20 hava birliğine ek olarak 150.000 Amerikan askeri ve 60 hava birliği daha derhal Avrupa kıtasına sevkedilebilecektir.

1983 yılından itibaren Batı Avrupa'daki askeri depolara, ABD'den her an gönderilebilecek üç ABD tümeninin gereksinimlerini karşılayacak miktarda ikmal yapılması da öngörülmektedir.

Washington'daki söz konusu toplantıda, ayrıca NATO ülkelerine toplam 2 milyar dolara mal olacak olan AWACS uçan radar gözetleme sisteminin geliştirilmesi de kabul edilmiştir. Böylece, sosyalist ülkelerin sınırlarında, hatta bu ülkelerin göklerinde uçarak daha ayrıntılı bilgi toplama amacı güdülmektedir.

Washington toplantısı, NATO'nun saldırgan faaliyetlerini sadece Atlantik'le sınırlı tutmayıp, diğer bölgelerde de sürdüreceğini göstermiştir. Carter, "İttifakımız Avrupa'da yoğunlaşmakla beraber, uyanıklığımız bu kıta ile sınırlı değildir," demiş, blokun faaliyetlerinin Afrika'yı, İran Körfezi'ni ve Atlantik'ten uzak diğer bölgeleri de içermesi önerisini getirmiştir.

Aynı tarihlerde, NATO içinde mevcut "ateş tugayları"na ek olarak, bunalım patlak veren alanlara gönderilecek yeni bir seyyar birlik oluşturulması önerisi de ABD tarafından ortaya atılmıştır. Aslında, böyle bir birlik oluşturulmadan dahi, NATO üyesi ülkeler, kendi çıkarlarını tehlikede gördükleri anda "jandarmalık" etmekten geri kalmamaktadırlar. Nitekim, Zaire'deki 1978 bunalımı sırasında, Fransa

ve Belçika gibi NATO üyesi devletler, siyasal ve askersel bakımdan kendilerini hiç ilgilendirmediği halde, bu ülkeye derhal paraşütçü birlikleri sevk etmişlerdir. (Info-Türk, *Uluslararası Savunma*, 1978).

Türkiye'deki askeri darbeden sonra yapılan üst düzeydeki ilk NATO toplantısında, NATO'nun müdahale alanının daha geniş tutulması konusunda yeni açılımlar yapılabilmesi, hiç kuşkusuz ki, Cunta yönetiminin bu konuda Atlantik çevrelerine cesaret vermesinden kaynaklanmaktadır.

KOMER SAHNEDE

Türkiye üzerinde ABD ve NATO hesapları adım adım uygulamaya geçirilirken, birdenbire sahneye, Türkiye anti-emperyalist güçlerinin yakından bildiği aşına bir tip çıkmıştır. Bu, 60'lı yılların sonunda Türkiye Büyükelçisi iken, CIA görevlisi olduğunun ve Vietnam Savaşı sırasında "pasifikasyon" programının uygulanmasından sorumlu bulunduğu anlaşılması üzerine arabası yakılan Robert Komer'dir.

ABD Çevik Müdahale Gücü'nün yaratılması ve bu gücün gerekirse Basra Körfezi'nde kullanılması fikrinin Robert Komer'den geldiği bilinmektedir. Komer, NATO Karargahı'nda yaptığı basın toplantısında, Türkiye'nin "Körfez savunması açısından büyük önem taşıdığını" vurgulamış ve "Körfez Bölgesi, ancak bölge ülkelerinin sağlayacakları yardımlarla korunabilir," demiştir.

NATO Genel Sekreteri Luns da, 23 Aralık 1980 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ne verdiği özel demeçte, Körfez'in savunulması konusunda transit kolaylıkları sağlanması açısından Türkiye'nin konumunu nasıl gördüğünü şöyle açıklamıştır:

"Belli bir an geldiğinde, ABD'nin bu yolda Türkiye'ye bir talepte bulunmasının mümkün olmadığı söylenemez. Bunu o zaman düşünelim. Ancak çıkarları aynı doğrultuda bu-

lunan bir ülkenin bu konuda yardımda bulunması da son derece doğal bir şey olur. Bu açıdan herhangi bir güçlük çıkacağını zannetmiyorum."

Ertesi gün aynı gazetede, "kimliğinin açıklanmasını istemeyen üst seviyede NATO yetkilisi bir generale atfen şu açıklamaya yer almıştır:

"Türkiye ittifakın Ortadoğu'da sınırı bulunan tek üyesi. Ortadoğu daha uzun bir süre çekişmelere ve karışıklıklara sahne olacak bir bölge. Hal böyle olunca, en yakın ülke olarak coğrafyanız önem kazanıyor."

Söz konusu NATO yetkilisi, Türkiye'nin Basra Körfezi'ne ilişkin öneminin sadece geçiş kolaylıkları sağlamakla sınırlı olmadığını da vurgulayarak, "Asıl önem taşıyan, Türkiye'nin yeni stratejiye uygun olarak alt yapısının geliştirilmesidir. Şimdilik öncelik verilmesi gereken ivedi iş budur. Her şeyden önce Türkiye ekonomisinin reorganize edilmesi zorunludur. Bu yönde olumlu adımlar atılmıştır. Ancak bu sadece Türkiye'nin kendi başına üstesinden gelebileceği bir iş değildir. Müttefiklerin yardımının sürmesi zorunludur. Ancak, Türkiye'nin de daha çok şey öğrenmesi gerekiyor. Biraz öğütleri dinlemesi lazım. Öğüt dinlemek, sanıldığı kadar sakıncalı bir şey değil. Hepimizin bir şeyler öğrenmesi gerekiyor ve hepimiz de öğütleri dinlemekten kaçınmadık."

NATO çevrelerinden gelen bu nasihatler karşısında, Cumhuriyet yazarı Ali Sirmen şu uyarıyı yapmıştır:

"IMF'li, OECD'li ekonomik kalkınma modelimizin yarın, bugünden çok daha fazla tartışılacağı ortadadır. Belki de bu tartışmalar, bizi daha kendi kaynaklarımıza yönelik bir yola götürecektir.

"Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürdürdüğü ekonomik ve politik çizgiyi Batı'nın dışarıdan idaresiyle bırakması sonucunda vardığı nokta günümüzün en büyük tartışma konularından birini oluşturmaktadır. 1974'ü izleyen yıllar bu açıdan son derecede öğretici olmuştur. 1974

yılında Kıbrıs olayları sırasında Türkiye, Londra-Zürich Anlaşmalarına taraf olan İngiltere'ye başvurarak ortak müdahale isteğinde bulunduğu zaman geri çevrilmiş, sonra da tek başına yaptığı girişimden dolayı, Londra tarafından sürekli kınanıp köşeye sıkıştırılmıştı.

"Yine aynı operasyon sonunda ABD'nin silah ambargosuyla karşılaşmıştı Türkiye. Hem de yıllar süren bir silah ambargosu. Böyle bir ambargonun Türkiye'nin bir dış tehlikeyle karşı karşıya kalması halinde ne korkunç sonuçlar doğuracağını o günün yetkilileri acı acı dile getirmişlerdi.

"Bir zamanlar Türkiye'ye değil yeterli güvenceyi vermek, 4 Nisan 1949 tarihli Kuzey Atlantik İttifakı Anlaşması'nın amir hükümlerini bile yerine getirmeyen ülkelerin gelecek için verecekleri güvenceler ne denli inandırıcı olacaktır. Gerçi silah ambargosunun uygulandığı dönem ile günümüzün koşulları arasında fark vardır. İran'da Şah yönetiminin devrilmesi üzerine Türkiye'nin önemi artmıştır. Ancak, bu konuda da şöyle bir soru geliyor aklı: Ya ABD, Ortadoğu'nun karışık gelişmeleri içinde kendine daha ucuza gelecek İran gibi daha karlı bir jandarma bulursa, Türkiye'ye vereceği güvenceye ne denli bel bağlanacaktır acaba?" (*Cumhuriyet*, 25.12.1980).

NATO'NUN YENİ STRATEJİSİ

Türkiye'nin sıçrama tahtası yada ileri karakol olarak kullanılmasının düşünüldüğü yeni NATO Stratejisi nedir? Yine NATO'nun en üst askeri kademelerinde görevli ve bu stratejik hazırlık çalışmalarını yürüten general'e atfen Sedat Ergin, şu bilgiyi vermektedir:

"Yeni strateji, NATO'ya üye bir veya birden fazla ülkenin ve NATO dışındaki demokratik ülkelerin, ittifakların sorumluluk alanları dışındaki temel ve yaşamsal çıkarlarının korunmasının zorunluğu düşüncesinden yola çıkmaktadır.

NATO üyeleri ve diğer demokratik ülkelerin ittifak bölgesinin dışındaki çıkarlarının yalnızca petrolle sınırlandırılmayacağını da belirten NATO generali, ittifakın ilgi alanının çok daha geniş olduğunu, kömür, uranyum, güneş enerjisi gibi diğer enerji kaynaklarının yanısıra batılı ekonomiler için gerekli olan temel hammaddeleri de kapsadığını bildirmiştir.

"Aynı general, 'Batılı demokrasiler dünya üzerindeki çeşitli kaynakların kullanımında kararlı olduklarını göstermek zorundadırlar... Eğer NATO bunu gerçekleştirirse, bütün dünyada daha geniş çaplı bir istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır,' şeklinde konuşmuştur.

"Bu konudaki çalışmalarını yürüten askeri yetkililerle yaptığımız söyleşiler sonucunda yeni stratejinin amaç ve kuramsal plandaki öğelerini şöyle özetleyebiliriz:

"1. Tehdit globaldir (bütün yerküreyi kaplar). Bu sözleri şimdi Reagan yönetiminde ABD Dışişleri Bakanlığı'na getirilen NATO eski Başkomutanı General Haig söylemiştir. Haig, 1976'dan bu yana NATO ülkeleri üzerindeki Sovyet tehdidinin yalnızca NATO ülkelerinin bulunduğu bölgeye dönük olmadığını, çok daha geniş boyutlu olduğunu söyleyegelmiştir. Bu görüş, özellikle Sovyetler'in Afganistan'ı işgalinin ardından ABD dışındaki diğer müttefiklerden de rahbet görmektedir.

"2. Batılı ekonomilerin ihtiyaç duyduğu enerji kaynakları ve temel hammaddelerin önemli bir bölümü NATO'nun sorumluluk alanları dışındadır. Doğal olarak NATO'nun ilgi alanı da ittifakın sınırları dışına taşmaktadır. Bu durumda NATO ülkeleri, sorumluluk bölgesi dışındaki çıkarlarına yönelecek tehditlere karşılık vermek zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar.

"3. Bugünkü koşullarda bunu sağlayabilmek için NATO'nun sınırları genişletilemez. Ayrıca NATO anlaşması da değiştirilerek yeni bir içerik verilemez. Hal böyle olunca,

bir yada birden fazla NATO ülkesinin sorumluluk alanları dışındaki çıkarlarının korunabilmesi için yeni ortak bir stratejinin geliştirilmesine ihtiyacı vardır. Körfez bölgesine yönelen tehdidin bir yada birden fazla müttefike yönelen ortak, doğrudan bir tehdid olduğunu farketmeleri ve buna göre bir strateji oluşturmaları bu açıdan önemli bir aşamadır.

"4. Yeni bir stratejinin zorunluluğu üzerinde duruken, NATO için yeni bir kavram olan işbölümü düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Bu kavram ilk kez geçen şubat ayında Federal Alman Savunma Bakanı Hans Apel tarafından getirilmiş ve kısa sürede bütün ittifaka malolmuştur. ABD'nin bir yada birden fazla üyenin çıkarlarını korumak amacıyla Avrupa'daki kuvvetlerinden kaydırma yapması halinde Avrupalı müttefikler Avrupa'nın savunma gücünün zayıflamaması için bütün olanakları zorlamalı, savunma harcamalarını artırmalı ve doğacak boşluğu kapatmalıdırlar.

"5. NATO bölgesi dışındaki kaynaklar ve hammadde-ler yalnızca NATO ülkelerinin ilgi alanı değildir. NATO üyesi olmayan diğer demokratik ülkelerin de bu ilgi alanları üzerindeki çıkarları NATO müttefikleri ile aynıdır. Bu durumda, söz konusu demokratik ülkelerin de yeni stratejiye dahil edilmeleri gerekmektedir.

"6. Japonya bunun açık bir örneğidir. Petrol ihtiyacının yarısından fazlasını körfez bölgesinden sağlayan Japonya, İran-Irak savaşından sonra buradaki çıkarlarının korunması gerektiğini anlamıştır. Siyasi, ekonomik ve kültürel nedenlerle Japonya'nın NATO üyeliğine alınması mümkün değildir. Ancak NATO'ya üye olmadan da Japonya yeni stratejiye katılabilir. Nitekim Japonya bu konudaki çalışmalara katılmaya başlamıştır.

"7. Yeni strateji, önümüzdeki dönemde batılı ekonomiler açısından çeşitli enerji kaynakları ve hammaddelerin rezervleri, bunların kullanımı ve arz-talep dengelerini içeren uzun vadeli bir planmayı gerekli kılmaktadır. Örnek vermek

gerekirse büyük kömür rezervlerine sahip bir demokratik ülke, kömür üretimini ansızın artırır ve bu batılı ekonomilerin kiminde ihtiyacı açısından genel arz talep dengesini sarsarsa, bu durum yeni stratejinin ilgilenmesi gereken bir konudur. Bunların ışığında NATO müttefikleri ve diğer demokratik ülkeler, ekonomileri açısından söz konusu kaynakların kullanımı açısından şimdiden bir eşgüdüm çalışması başlatmalıdırlar.

"8. Demokratik ülkeler bu enerji kaynaklarını ve hammaddeleri gelecekte de kullanmaya kararlı olduklarını göstermek zorundadırlar. Bu kaynaklara doğu blokundan yönelebilecek tehditlerin ittifakın çıkarlarını etkileyeceği açıktır. O nedenle bu kaynakları kapsayan genel yerküresel bir askeri caydırıcılık esastır." (*Cumhuriyet*, 3.1.1981)

Yürüttüğü başkanlık seçimi kampanyasında militarist ve serüvenci nutuklarıyla Carter'a bile taş çıkartan yeni ABD Cumhurbaşkanı Ronald Reagan, 20 Ocak'ta işbaşına gelir gelmez NATO Stratejisi'ni uygulama kararlılığını açıklamış ve bu uygulamanın yönetimini de Amerikan şahinlerinin başını çeken eski NATO Kuvvetleri Komutanı General Haig'e vermiştir.

Associated Press Ajansı'nın 24 Ocak 1981 günü Washington'dan bildirdiğine göre, Dışişleri Bakanı Haig ve Savunma Bakanı Caspar Weinberger, ilk iş olarak Basra Körfezi'nin "savunulması" sorununu ele almışlardır.

Weinberger, eski başkan tarafından ortaya atılan "Carter Doktrini"ni ilke olarak kabul ettiğini, ancak ABD'nin bu doktrini uygulayabilecek güce sahip olması gerektiğini söylemiştir.

Ayrıca, "dünyadaki çıbanbaşlarına yapılacak müdahaleleri püskürtmek" amacıyla oluşturulan Amerikan "Çevik Müdahale Gücü"ne bağlı birliklerin de California çöllerinde eğitime başladıkları da açıklanmıştır. Bu birliğin ABD topraklarındaki ilk tatbikatına 6000 piyade katılmıştır.

Yeni stratejinin uygulanmasında Türkiye'ye büyük rol

düştüğü içindir ki, yeni ABD yöneticileri, Türkiye'ye karşı misli görülmemiş bir barış saldırısına geçmişlerdir.

General Haig daha Dışişleri Bakanlığı görevine başlamadan önce verdiği demeçte, "Türkiye'ye uygulanan silah ambargosunun kaldırılması için Washington'a sürekli baskı yaptım. Yaptığım hareketin doğru olduğuna inanıyorum. Çünkü, Türkiye'ye karşı uygulanan ambargoyu kaldırıp bu ülkeye yardım yaparken, Yunanistan'ın da tekrar NATO'nun askeri kanadına dönüşünü temin ettik." demiştir. (*Tercüman, 18 Ocak 1981*)

Bundan sonra Türk-ABD ilişkilerinde ve özellikle Orta-doğu'ya yönelik projelerin uygulamaya konulmasında hızlı bir tırmanma başlamıştır.

Ocak 1981 sonunda Taif'te, 40 müslüman ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı 3. İslam Zirvesi'nin çalışmaları sırasında Başbakan Bülent Ulusu, Suudi Arabistan Kralı Halid Bin Abdülaziz ile ikili bir görüşme yapmış, Suudi Arabistan ile Türkiye arasında ileride yapılacak askeri işbirliğinin esasları saptanmıştır. Bu işbirliği çerçevesine, Türkiye tarafından Suudi Arabistan'a petrol karşılığı silah ve cephane satılması, ayrıca Suudi Arabistan subay ve askeri personelinin ABD standartlarına göre Türkiye'de eğitilmesi de girmektedir. (*Milliyet, 29.1.1981*)

SİA NİHAYET YÜRÜRLÜĞE GİRİYOR

Reagan yönetiminin yeni NATO Stratejisi'ni uygulayabilmek için Türkiye'deki askeri yönetimin hoşuna gidecek vaatlerde bulunması, meyvelerini derhal vermiş ve Demirel iktidarı zamanında imzalandığı halde Türkiye'deki anti-emperyalist güçlerin direnişi nedeniyle TBMM'de onaylanamayan "Savunma İşbirliği Anlaşması ile Tamamlayıcı Anlaşmalar" Ulusu Hükümeti tarafından onaylanarak 1 Şubat 1981 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

"Anlaşma eklerine göre Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerinden ABD'nin ortak savunma tedbirlerine katılması için ABD'ye izin verilenler şunlardır:

- "- Sinop (Elektromanyetik izleme),
- "- Pirinçlik (Radar uyarı, uzay izleme),
- "- İncirlik (Hava, hareket ve destek),
- "- Yamanlar (İzmir), Şahintepe (Gemlik), Elmadağ (Ankara), Karataş (Adana), Mahmurdağ (Samsun), Alemdağ (İstanbul), Kürecik (Malatya), (Muhabere yerleri tesisleri)
- "- Belbaşı (Sismik bilgi toplama),
- "- Karaburun (Radyo seyrisferi).

"Yayınlanan anlaşmaya göre, ana amacı bilgi toplama, muhabere veya radyo seyrisferi olan tesislerden teknik faaliyetler ve bakım hizmetleri Türk ve Amerikan personeline birlikte yürütülecek, Türkiye'deki 'İstihbarat toplama' tesislerinden elde edilen işlenmemiş veriler de dahil olmak üzere bütün istihbarat bilgileri, iki tarafın yetkili teknik makamlarınca ortaklaşa saptanan düzenlemelerle her iki hükümetçe paylaşılacaktır.

"ABD hükümeti, her tesise, Birleşik Devletler Kuvvetlerinin Komutanı sıfatı ile ve aynı zamanda Türk Tesis Komutanı ile tek temas noktası olarak görev yapacak bir subay atayacaktır. Türk Komutan ve ABD Komutanı, kendi kuvvetleri ve bu kuvvetler tarafından kullanılan teçhizat malzeme konusunda ve faaliyetlerin bu anlaşmaya uygun olarak yürütülmesinden birlikte sorumlu olacaklardır. Tesislerdeki ABD kuvvetlerinin karargahında Amerikan bayrağı çekilebilecektir.

"Anlaşma amaçlarına uygun olarak Türkiye'nin ABD hükümetine ayırdığı arazi üzerinde, ABD tarafından inşa edilecek taşınmaz mallar Türkiye'ye ait olacak ve anlaşmanın bitiminden sonra Türkiye'ye devredilecektir. Tesislerin işletme ve bakım masrafları ile inşaat ve modernleştirme masraf-

ları da ABD tarafından karşılanacak, taraflardan herbiri kendi personel masraflarını ödeyecektir.

"NATO savunma planlarını desteklemek üzere, İncirlik tesisinde 'konuşlandırılmasına' izin verilen ABD rotasyon filosu uçaklarının, bunların destek birliklerinin ve anlaşma hükümlerine giren faaliyetlerini destekleyen uçakların Türkiye'ye geliş ve gidişleri uygulama anlaşmalarına göre yürütülecektir. Anlaşmada öngörülen faaliyetleri destekleyen uçaklar muayyen askeri ve sivil havaalanlarına inebilecekler, ayrıca bu faaliyetle ilgili olarak hareket eden ikmal gemileri hükümetin izin verdiği Türk limanlarına girebileceklerdir. ABD uçaklarının Türkiye'ye gelişi, gidişi ve tesisler arası uçuşlarını kolaylaştırmak için bu anlaşmaya uygun hükümler getirilecektir.

"Montreux sözleşmesinin hükümlerini saklı tutan anlaşmada ayrıca, bu anlaşmanın Türkiye'nin olağanüstü durumlarda milli varlığını korumak için uluslararası hukuka uygun olarak, gerekli kısıtlayıcı tedbirleri almak hususundaki doğal hakkını haleldar edemeyeceği belirtilmektedir. Temel anlaşmada, iki ülke arasındaki savunma işbirliğinin kapsamının NATO anlaşmasından doğan yükümlülükler ile sınırlı olacağı da belirtilmiştir.

"Savunma işbirliği anlaşmasının süresi 5 yıl olarak belirlenmekte, 'Bu anlaşma ve ona bağlı tamamlayıcı anlaşmalar 5 yıl süre ile geçerli olacaktır, taraflardan biri bu ilk beş yıllık sürenin bitiminden üç ay önce bu anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, tarafların mutabakatı ile yahut müteakip her yılın bitiminden üç ay önce taraflardan birinin fesih ihbarında bulunması sureti ile sona erdirilinceye kadar birer yıl süre ile yürürlükte kalmaya devam edecektir,' denilmektedir.

"Taraflardan biri gerekli gördüğü takdirde, anlaşmanın gözden geçirilmesini isteyebilecek ve bu görüşmelerden üç ay içinde sonuç alınmazsa 30 günlük bir yazılı bildirimle an-

laşmayı veya uyuşmazlık konusu tamamlayıcı anlaşmayı sona erdirebilecektir.

"Savunma işbirliği anlaşmasında ABD'nin Türkiye'ye yapacağı savunma yardımı şöyle belirtilmektedir:

"Türkiye ile ABD arasındaki savunma ve ekonomik işbirliği anlaşmasının üçüncü maddesine uygun olarak, Birleşik Devletler hükümeti, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir modernizasyon ve idame programına ihtiyacı olduğunu kabul eder. İki hükümet arasındaki güven ve işbirliğini artırmak amacıyla Birleşik Devletler hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti hükümetine savunma desteği (savunma malzemesi, hizmetleri ve eğitim) sağlamak ve mümkün olabilecek en iyi koşullarla bir beş yıllık tedarik programını içeren modernizasyon ve bakım programının hedeflerine ulaşması için, Türkiye'ye askeri yardım sağlamak üzere elinden gelen her türlü gayreti göstermeyi taahhüt eder.

"ABD, Türkiye'nin savunma desteği ihtiyaçlarını ABD kaynaklarından sağlaması için Ankara'da ortak bir Türk-Amerikan Savunma Desteği Komisyonu kuracaktır. Ortak komisyon yüksek düzeydeki Türk ve Amerikan temsilcilerinden oluşacak ve bu komisyonun, iki ülkeden her biri general rütbesinde ortak başkanları olacaktır.

"Ortak komisyon beş yıllık tedarik programının uygulanmasını yürütecek ve Türkiye'nin ABD'den sağlayacağı yıllık askeri yardım miktarı ile ilgili tavsiyelerde bulunacaktır.

"ABD, anlaşmaya göre Türkiye'ye ihtiyaç fazlası savunma malzemesi sağlayacak, savunma teçhizatlarını ödünç veya kira yoluyla vermeye çalışacaktır. ABD hükümeti ayrıca, Amerikan güvenlik yardım yasasında bulunan yıllık yetki ve tahsislere bağlı olarak Türkiye'ye askeri yardım sağlayacaktır. ABD savunma malzemelerinin Türkiye'ye teslimine yüksek öncelik verecek, ayrıca nakit ödeme veya askeri satışlar yoluyla sağlanan savunma malzemelerini ABD mevzuatının elverdiği en düşük fiyat düzeyinde verecektir.

"Savunma İşbirliği Anlaşması eklerine göre: Türkiye ile ABD savunma imalatı projeleri hazırlayacaklar ve bu projeler yalnızca Türkiye olarak veya Türk-ABD uyumlu imalat projeleri olarak veya dost ülkelerin katılacağı çok taraflı projeler olarak tahakkuk ettirilebilecektir. Anlaşmaya göre her iki hükümet ittifak içinde teçhizat ve hizmetlerin standardizasyonunu artırmaya en yüksek önemi vereceklerdir. Anlaşmada ayrıca, iki ülke arasında ortaklaşa ele alınmış projeler, tanksavar mühimmatı üretimi, tapa üretimi, sevk barutu ve patlayıcı üretimi, çeşitli tipte roket üretimi, uçak yenileştirme yeteneklerinin geliştirilmesi ve tesislerin geliştirilmesi, modern bir firkateyn inşaaı, tank modernizasyonu programı olarak belirtilmektedir.

"ABD ile 29 mart 1980 günü imzalanan Savunma İşbirliği Anlaşması ile tamamlayıcı anlaşmaların altında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına zamanın Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen ile ABD adına ABD Büyükelçisi James Spain' in imzaları bulunmaktadır. Uygulama anlaşmalarını ise Türkiye adına Genelkurmay Genel Plan Program Başkanı Korgeneral Necdet Öztörün ile ABD Büyükelçisi James Spain imzalamışlardır." (Cumhuriyet, 2.2.1981)

SAVAŞ SANAYİİ İŞBİRLİĞİ

SİA'nın yürürlüğe girmesinden hemen sonra, Türkiye ile ABD arasında "savunma sanayii işbirliği" konusunda görüşmelerin iki taraf heyetlerinin altı ayda bir araya gelmeleri suretiyle sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

5 Şubat 1981 tarihli Milliyet Gazetesi, savaş sanayiinin hangi alanlarında işbirliği yapılacağını şöyle açıklamıştır:

"Türk-Amerikan savunma anlaşması uyarınca iki ülke arasında 'Savunma Sanayiinde İşbirliği' alanında ele alınmış olan yedi projeden, Smokey Sam manevra roketleri yapımına çok yakında başlanacaktır.

"Bu roketlerin Türkiye'de yapımıyla ilgili tüm makina ve teçhizatın Amerika'dan sevk edildiği ve üretime çok yakında başlanacağı bildirilmektedir. Türkiye bu roketleri sadece kendi ihtiyacı için değil, öbür NATO ülkelerine de ihraç etmek amacıyla üretecek, böylece savunma sanayiinde döviz geliri sağlamak olanağı da bulunacaktır. Amerika ile yapılan anlaşmaya göre, ABD Silahlı Kuvvetleri de bu roketlerden önemli sayıda almayı şimdiden taahhüt etmiştir.

"Diğer altı projeye ilgili hazırlıklar da kesintisiz sürdürülmekte, teknik ayrıntılarla ilgili yazışmalar sonunda, bazı alanlarda süratli gelişmeler kaydedilmektedir. Örneğin, topçu mühimmatı yapımıyla ilgili bazı veriler ve gerekli teçhizat saptanmış, bunlardan bir bölümü Makina Kimya Endüstrisi Kurumu'nca kullanılmak üzere sevk edilmiştir.

"Ayrıca Gölcük Tersanesi'nde gaz türbinleriyle çalışan savaş gemisi yapımının incelenmesi de tamamlanmış olup bu konudaki teknik raporun mart ayı başlarında ilgililere sunulması beklenmektedir. Bu raporun olumlu olacağı ve Gölcük Tersanesi'nde bu tip modern gemilerin yapımı için gerekli malzemenin bu yıl içinde sevk edilmesine çalışılacağı bildirilmektedir. Gene Gölcük'te ganbot yapımını geliştirecek bazı modernizasyon tezgahlarının fizibilite incelemeleri de tamamlanmıştır.

"Türk Silahlı Kuvvetleri'nin elinde bulunan M-48 tanklarının 105 milimetrelilik toplarla teçhiz edilmesini ve motorlarının dizelizasyonunu öngören tank modernizasyon projesinde de ilerlemeler kaydedilmiş, bu modernizasyon işlemi için gerekli görülen 3 ayrı makina aksamından iki tanesi Türk yetkililerce uygun bulunmuştur. Üçüncü makina grubunun da sağlanması amacıyla araştırmalara devam edilmektedir. Ayrıca tank modernizasyonu çalışmalarında kullanılacak olan 54 adet 'Kit' denilen teçhizat ve malzeme de Türkiye'ye sevk edilmek üzere hazırlanmıştır."

2 | **militarist tırmanış**

SİA'nın yürürlüğe girmesinin ikinci uzantısı, darbeden beri uluslararası sorunlarda ve özellikle de askeri konularda "dikkatli" ifadeler kullanmağa gayret eden Türk komutanlarının, birdenbire ağız değiştirerek, soğuk savaş terminolojisiyle konuşmağa başlamaları ve militarist tırmanmayı hızlandırmaları olmuştur.

Doğu Anadolu'da "Cumhuriyet Fazilettir-81" tatbikatı ile NATO Çevik Kuvvetleri'nin (AMF) de katıldığı "Alley Enterprise-81" tatbikatı aynı günlerde başlatılmış ve NATO Güneydoğu Avrupa Müttelik Kara Kuvvetleri Komutanı Orjeneral Sedat Güneral, Milli Güvenlik Konseyi üyelerinin de katıldığı brifingde, Türk ordularının NATO içindeki varlığının, Ortadoğu'da Batı çıkarlarının savunulması açısından büyük önem taşıdığını vurgulayarak şu açıklamalarda bulunmuştur:

"Ortadoğu'da cereyan eden olay bu bölgeyi her zaman olduğundan daha çok istikrarsız ve hassas bir hale getirmiş bulunmaktadır. Nisbi bir denge ve istikrarın sağlanmış olduğu Orta Avrupa'nın aksine olarak, bu bölgede, herhangi bir zamanda büyük çaplı bir çatışmanın çıkmayacağını kimse söyleyemez. NATO ittifakına dahil hemen tüm devletlerin

petrol nedeniyle Ortadoğu ile olan hayati menfaat bağları da yine herkesçe kabul edilen açık bir gerçektir. Bir NATO Komutanı olarak sorumluluk alanımı kapsayan bölge, yani Türkiye, Ortadoğu'ya yönelik tehdidin karşısında ve kanadında yer alan yegane NATO devletidir. Bölgeye ait hiçbir dost veya düşman planı Türkiye'nin taşıdığı her türlü potansiyeli hesaba katmadan geliştirilemez ve uygulanamaz. İşte bu nedenle de bölgenin esasen mevcut olan stratejik önemi son yıllarda çok daha fazla artmış bulunmaktadır."

NATO'nun en krtitik üç bölgesinden biri olan İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının kendi sorumluluk alanında bulunduğunu hatırlatan Güneral, daha sonra şöyle devam etmiştir:

"Komutanlığıma yönelik kara, deniz ve hava tehdidi NATO'nun hiçbir bölgesiyle kıyaslanamayacak şekilde hem miktar, hem de kalite bakımından müthiş denecek ölçüde büyüktür. Belki de en büyük tehdit bu bariz kuvvet üstünlüğünün muhtemel mütecevizi çok çabuk ve önemli ölçüde bir başarı yolunda tahrik ve teşvik etmesi olarak tanımlanabilir. Muhtemel mütecevizin çok iyi bilinen emellerinin tahakkuku için fırsat düştüğünde kullanmakta asla tereddüt etmeyeceği bu muazzam güce karşı sorumluluk bölgemi savunmak üzere bana tahsis edilen kuvvetler üç Türk ordu ile bir miktar dış takviye kuvvetleridir.

"Burada tatbikatını izleyeceğiniz AMF'nin çok önemli olan ittifakın dayanışma ve güvencesini simgeleyen gücü dışında adı geçen dış takviye kuvvetleri bugün için bölgenin savunmasına etkin bir katkıda bulunacak durumda değildir. Bunun başlıca nedenleri bu kuvvetlerin miktarı, mevcudiyeti, bölgeye ulaşmaları için gerekli zaman ve kullanılmaları ile ilgili diğer şartlardır."

Orgeneral Güneral, bölgede bulunan Türk ordularının NATO'nun ikinci büyük gücünü teşkil ettiğini söylemiş, ancak bu gücün imkan ve kabiliyetlerinin, teçhiz edilmiş ol-

dukuları çoğu İkinci Dünya Savaşı yapısı silah, araç ve gerecin etkinliği ile sınırlı bulunduğunu vurgulayarak şöyle demiştir:

"Bölgede cereyan eden olaylar muhtemel mütecavizin bilinen emelleri ve kendi imkan ve kabiliyetlerimiz bir arada mütalaa edildiği takdirde, geleceğe ait gelişmeleri ve bunların sonucunu kestirmek belki çok üzücü olabilir, ama asla çok zor değildir. Açıklamaya çalıştığım bu durum üst NATO komutanlarım tarafından da aynen kabul edilmekte ve muhtelif vesilelerle açıklanmış bulunmaktadır.

"Biz askerler NATO'nun söz sahibi devlet yöneticilerinden, çok tehlikeli boyutlara ulaşmakta olan NATO askeri gücündeki noksanları en kısa zamanda giderecek her türlü tedbiri almalarını ve milletlerimizin geleceğini böylesine riskli bir durumda barındırmamalarını istiyor ve bekliyoruz. Buna karşılık hangi şart ve durumda meydana gelirse gelsin, her türlü tecavüze karşı memleketleri savunmada bütün NATO askerlerinin kararlı, azimli ve güvenli olduklarını da duyurmak isterim." (*Cumhuriyet*, 11.2.1981)

Daha sonra İngiliz ITV Televizyonu'na verdiği özel bir demeçte, Orgeneral Güneral, "olası bir Sovyet saldırısı"na karşı üç aşamada karşı konulabileceğini söylemiş, üçüncü aşamanın toptan bir nükleer savaşla sonuçlanabileceğini açıklamıştır. Sorular ve cevaplar şöyledir:

"SORU: Sizce Türk Ordusu bugünkü koşulları ve olanaklarıyla bir Sovyet saldırısını nasıl durdurabilir?

"YANIT: Bu çok güç bir görev olacaktır. Ancak, bu, muhakkak başarılması gereken bir görevdir. NATO stratejisine göre böyle bir saldırıya 3 aşamada karşı koyabiliriz. İlk aşama geleneksel silah ve kuvvetlerle karşı koyulacak direkt savunmadır. Bizim yapacağımız ise budur.

"SORU: Sovyet tehdidi Türkiye için ne kadar büyük bir problemdir?

"YANIT: Benim ölçemeyeceğim kadar büyük bir prob-

lemdir. Eğer böyle bir problemle karşı karşıya kalırsak NATO stratejisine göre 2. aşamaya, savunmaya da geçebiliriz. Bu da saldırıyı durdurmak için taktik nükleer silahların kullanılmasıdır. Bundan sonra gelecek 3. aşama ise topyekun bir nükleer savaştır.

"SORU: NATO, Türk Silahlı Kuvvetlerini güçlendirmek, böyle bir tehlikeye hazırlamak için ne kadar yardım edebilir?"

"YANIT: NATO Türkiye'ye yardım etmektedir. Ancak, bunun yeterli olduğu kanısında değilim. NATO Türkiye'ye iki aşamada yardımcı olabilir. Birincisi Türk Silahlı Kuvvetlerinin halen geçerli olan gücünü modern araç gereç ve yeni silahlarla yükseltmek, ikincisi de yeni havaalanları, uçak hangarları gerekirse de yollar yapımında Türkiye'ye yardım yapmaktır. Bu yardımların iki kademesi de aynı anlarda birbirlerinden bağımsız olarak gerçekleştirilebilir. Böylece Türkiye dış müdahalelere karşı koyabilir. Tabii niyet olarak da genellikle şunu söyleyebilirim ki, NATO'nun Türkiye'ye yardımı çok takdir edilecektir.

"SORU: Eylül'de Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koymasından sonra Türkiye'nin NATO'ya olan katkısının arttığı kanısında mısınız?"

"YANIT: Evet, sizin de bildiğiniz gibi Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koyduktan sonra NATO'ya bağlılığını ilan etmiştir. Bu gerçek de tüm NATO ülkeleri tarafından kabul edilmiştir." (*Cumhuriyet*, 12.2.1981)

Fakat daha da ilginç, Anadolu Ajansı'nın "NATO Tatbikatı dolayısıyla Erzurum'da bulunan NATO'nun kurmay subayları"na atfen verdiği provokatif demeçlerdir. 12 Şubat 1981 tarihli AA Bülteni'nde aynen şu iddialar yer almaktadır:

"Öte yandan, NATO'nun 'Alley Enterprise-81' Tatbikatı dolayısıyla Erzurum'da bulunan NATO Çevik Kuvveti'nin kurmay subayları, 'Sovyetler Birliği'nin, yıllardır uyguladığı Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'ya hakim olma politikası

ile ülkeye hükmetme stratejisinin karşısındaki tek engelin Türkiye olduğunu' söylemişlerdir.

"Uzmanlar, 'Türkiye'nin NATO için vazgeçilmez öneminin, Ortadoğu'da meydana gelen son gelişmelerle daha da arttığını' belirtmişlerdir.

"Bir muhasemat durumunda, ilk ana saldırının muhtemelen Boğazlar bölgesine yöneleceğini belirten NATO strateji uzmanları 'Sovyet kuvvetlerinin hedefinin, Ortadoğu'ya yönelik bir kara köprüsü kurarak, burada bulunan petrol yataklarını ele geçirmek olacağını' bildirmişlerdir.

"Bu arada, uzmanlar, NATO Güneydoğu Müttefik Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Sedat Güneral'in, 'Alley Enterprise-81' Tatbikatı dolayısıyla Erzurum'da düzenlenen Brifing'de yaptığı konuşmayla, 'Söz sahibi devlet yöneticilerinin, çok tehlikeli boyutlara ulaşmakta olan NATO askeri gücündeki noksanları en kısa zamanda giderecek her türlü tedbiri almalarını istediğini' hatırlatmışlardır.

"Erzurum'da bulunan NATO kurmayları, 'Sovyetler Birliği'nin Ural Dağları'nın batısında takriben 90 tümenleri bulunduğunu' anlatmışlardır. Uzmanların verdikleri bilgilere göre, bu gücün 25 tümenlik bölümü, karargahı İzmir'de bulunan NATO Güneydoğu Avrupa Müttefik Kara Kuvvetleri'nin sorumluluk alanına yönelik bulunmaktadır. Bu tümenlerin son derece çevik mekanize birlikler olduğunu kaydeden yetkililer, Sovyet tümenlerinin klasik, kimyasal ve nükleer silahlarla donatılmış bulunduğunu da belirtmişlerdir.

"Bir zamanlar Karadeniz limanlarında hapsedilmiş durumda kalan Sovyet donanmasının hareket alanını süratle Akdeniz'e kaydırıldığını anlatan NATO Çevik Kuvveti'nin kurmay subayları, 'Bu filo, toplu halde dolaşan 40-50 gemiden oluşmaktadır. Harp zamanında bunlar, denizde bir çeşit gerilla harbi ile Güneydoğu Avrupa Müttefik Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na ulaşan kritik ikmal yollarını kesmek

için tıkama noktalarını kapatmaya teşebbüs edeceklerdir, ' demişlerdir.'

Doğu Anadolu'daki "Cumhuriyet Fazilettir-81" ve "AlleyEnterprise-81" askeri manevraları yapılırken, ABD Senatosu Silahlı Kuvvetler Komisyonu Başkanı Senatör John G. Tower Türkiye'ye gelerek Ankara'da bir dizi önemli temaslarda bulunmuştur.

Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Evren'le, Başbakan Bülent Ulusu ile, milli savunma ve dışişleri bakanlarıyla görüştükten sonra, Senatör Tower, "ABD yönetiminin Türkiye'ye karşı derin bir sempatisi olduğunu" belirtmiş ve işkence iddiaları karşısında Cunta yönetimini savunarak, "Reagan yönetiminin Türkiye ile dostluğu daha da güçlendirmek azminde olduğunu" söylemiştir.

İsrail ile Türkiye arasındaki ilişkilerin yeni baştan ele alınması amacıyla Amerikalı 80 parlamenterin imzaladığı deklarasyona kendisinin de imza koyduğunu belirten Senatör Tower, bu sorunun zamanla karşılıklı görüşmelerle çözüleceğine inandığını sözlerine eklemiştir.

Bu ziyaretin hemen ardından, Yankı Dergisi'nde, "Türkiye'nin yeni bir yaklaşım içinde" olduğunu açıklayan şu yorum yayınlanmıştır:

"Türkiye, Milli Güvenlik Konseyi yönetimi içinde, hem sivil, hem askeri alanda yeni yaklaşımlar içinde bulunuyor. Bir yandan daha düne kadar söylenmeyenler açıkça ifade ediliyor, diğer yandan da Türkiye'nin dışta daha aktif roller oynayabileceği vurgulanıyor.

"Şimdi en yetkili askeri ağızlar, Türkiye'nin durumunu dost-düşman önünde yepyeni bir değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar. Bu değerlendirmenin temelinde Batı dünyasının hayat bağlarının Basra Körfezi'ne sıkı sıkıya bağlı olması, bu bölgenin güvenliğinde Türkiye'nin kilit bir rol oynayabilecek durumda olması yatmaktadır.

"Türkiye istikrar içinde olduğu takdirde, disiplinli iyi

eğitilmiş kuvvetleri günün koşullarına göre iyi teĥiz edildiği takdirde, bölgede önemli rol oynayabileceği vurgulanmaktadır. Bu değerlendirme ve yaklaşım ABD'nin yeni tutumuna da uygun düşmektedir. O halde ülkesinde insan haklarına saygılı, demokratik parlamenter rejime giden yolu adım adım, ama emniyetle almakta olan ve kendisini Batı dünyasının bir parĥası addeden ve buna dayanarak da bölgesinde yeni roller oynayabileceğini belirten bir Türkiye'nin Amerika nezdinde yepyeni bir yeri oluşturulmaktadır.

"Ankara'ya gelen, en üst seviyeden görüşmeler yapan Amerikan Senatosu'nun ĥok önemli bir lideri, işte bütün bu değerlendirmelerden sonra rahatĥa ve aĥıkĥa 'Türk-Amerikan ilişkileri, son yıllarda hiĥ olmadığı halde iyi bir düzeye geldi,' diyebilmektedir." (*Cumhuriyet, 15 şubat 1981*)

Birkaĥ gün sonra da, NATO planlamacılarının Nötron Bombası slendirmek iĥin ideal ülkeler olarak Türkiye ve Federal Almanya'yı gördüklerini aĥıklayan şu haber yayınlanmıştır:

"Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü kaynaklarına göre, Nötron Bombası adı verilen, 'radyasyon saĥan nükleer savaş başlıkları'nın nitelik ve işlev bakımından etkinliği ancak, 'jeopolitik konum' ile sağlanabilmekte ve bu durumda olan iki 'ideal ülke' olarak Türkiye ve Federal Almanya görülmektedir.

"Londra'daki diplomatik kaynaklar, geĥtiđimiz günlerde Reagan yönetimince aĥıklanan Nötron Bombası Planı'nın Batı Avrupa savunmasını temel almakla birlikte, planın kapsamında Türkiye'nin de bulunduğunu ne sürüyorlar.

"Bilindiği gibi, özellikle zırhlı birliklere karşı geliştirilmiş olan Nötron Bombası, aslında belli füzelere radyasyon üreten savaş başlığı takılması ile elde edilen ve düşmanın silahına, savaş gereĥlerine ve yapılaraya zarar vermeden sadece canlıları ortadan kaldıran bir silahtır." (*Cumhuriyet, 18 şubat 1981*)

Aynı günlerde ABD Genelkurmay Başkanı David Jones, Kongre'ye sunduğu askeri harcamalarla ilgili raporunda, Basra Körfezi'nin "korunması"na ilişkin olarak şu önerileri getirmiştir:

"ABD'nin Batı Avrupa, Kuzeydoğu Asya ve Güneybatı Asya'da çıkarları vardır. ABD'nin güvenliği Batı Avrupa ve Kuzeydoğu Asya'daki müttefiklerine sıkı sıkıya bağlı olduğu için ve onlar Güneybatı Asya'daki petrol kaynaklarına bağlı olduklarından, bir bölgedeki ABD stratejisi öbür bölgeler tarafından desteklenmelidir.

"Ortadoğu bölgesinde Sovyetler siyasi istikrarsızlığı ve milli çıkarları Batı'nın aleyhine kullanabilirler. ABD, Batı Avrupa ve Japonya enerji ithal etmektedirler. Sovyetler Birliği ise kömür, gaz ve petrol yataklarıyla aslında bir enerji ihracatçısıdır. Yeni kaynakları geliştirme yoluyla Sovyetler enerji ihtiyaçlarını karşılayabilirler.

"İster Sovyet entrikaları ile olsun, ister olmasın, bölgedeki istikrarsızlık dışarıdan saldırıya ve dolayısıyla Sovyet etkisinin artmasına yol açabilir. Amerika seksenli yıllarda bu bölgede Sovyetler'le muhtemel bir sürtüşmeye hazır olmalıdır. Bu bölgede coğrafya bakımından Amerika'nın handikapları vardır. Sovyet sınırları Basra Körfezi'ne 600 mil mesafede, Afganistan ise Hint Okyanusu'na 300 mil uzaktadır. Bu bakımdan Sovyetler lojistik açıdan daha iyi durumdadır. Klasik silahlarla yapılacak savaşta özellikle Güneybatı Asya'da Batı kuvvetleri, Sovyetler'in savaşa süreceği güçlerle başa çıkamaz. Bu bakımdan, erken müdahale gücü kurulmuştur. Buna benzer kuvvetler güçlendirilmelidir. Bazı bölgelerde askeri malzeme depoları yapmak ve dost ülkelere hibe yada satış yoluyla bunları verebilmek gerekir."

General Jones, raporunda, daha sonra, Türkiye ile dolaylı bağlantı kurarak Kongre'ye şu uyarıda bulunmaktadır: "Özellikle Türkiye ve Portekiz ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıyadırlar ve NATO savunma amaçlarını karşıla-

yabilmek için müttefiklerin geniş yardıma ihtiyaçları vardır. Türk Silahlı Kuvvetleri modernizasyon ihtiyacı içindedir."

O sırada yeni krediler sağlamak ve yabancı sermaye ile yeni bağlantılar kurmak üzere Japonya'ya gitmiş bulunan Başbakan Yardımcısı Turgut Özal, Tokyo dönüşü Washington'a da uğrayarak ABD Savunma Bakanı Weinberger ile ve Dışişleri Bakanı Haig ile bir görüşme yapmıştır.

"Türk silahlı kuvvetlerinin 3,5 yıl süren ABD silah ambargosu nedeniyle insan gücü bakımından birçok ordudan daha güçlü olmakla beraber, modern teçhizata ihtiyacı olduğunu" belirten Özal'ın ziyaretinden sonra, Savunma Bakanlığı'nın bir yetkilisi, "Türk Ordusu'nun ihtiyacı olan beş bin M-60 tankının Reagan yönetimince karşılanacağı" konusunda Özal'a güvence verildiğini açıklamıştır.

Bu ziyaret sırasında, Basra Körfezi'nin ortak savunması konusunda sorulan bir soru üzerine Turgut Özal, Türkiye'nin ancak "bir NATO üyesi olarak sorumluluklarını yerine getireceğini" belirtmiş, bundan birkaç gün sonra da, Londra'da, dört NATO ülkesinin uzmanlarınca hazırlanan ortak bir raporda, NATO'nun Körfez'de etkinleşmesi önerilmiştir. İngiltere Başbakanı Margareth Thatcher de, ABD'yi ziyaret ederek Reagan ile yaptığı görüşmelerden sonra, NATO'nun müdahale alanının Basra Körfezi'ne kadar genişletilmesi gerektiğini vurgulamış, İngiltere'nin bu bölgede oluşturulacak bir kuvvete katılmaya hazır olduğunu söylemiştir.

Bundan sonra Körfez üzerine uluslararası planda bir yeni tırmanma başlamıştır.

ABD Savunma Bakanı Weinberger, "Sovyetler'in Basra Körfezi'ne muhtemel bir saldırısını önlemek için bu bölgede bir askeri üsse ihtiyacımız vardır. Bu üs Körfez ülkelerinden birinin veya birkaçının istekleri üzerine gerçekleştirilir. Bu istek gelirse o zaman bölgede sürekli bir üs kurup, Sovyet tehdidinin önüne geçebiliriz," demiştir. Federal Almanya Başbakanı Helmut Schmidt ise, Alman Anayasası'na göre

NATO sınırları dışında Alman askeri bulunduramayacaklarını belirterek, Ortadoğu'nun istikrara kavuşturulması için Türkiye ve Pakistan'a yardımda bulunulmasını önermiştir.

Bu arada, Bahreyn, Kuveyt, Oman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin dışişleri bakanları da Muscat'ta toplanarak Körfez'in savunma stratejisini tartışmaya başlamışlardır.

Bu görüşmelerin hemen ardından, ABD'nin Suudi Arabistan'a tanesi 400 milyon dolar olan hassas radar cihazlarıyla donatılmış AWACS (erken uyarı uçakları) satacağı açıklanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin verdiği 27 Mart 1981 tarihli bir habere göre, ABD Dışişleri Bakanı Alexander Haig, yeni yönetimin Ortadoğu politikasına ilişkin önemli bir açıklamada bulunarak, "Pakistan'dan Mısır'a kadar uzanan ve Suudi Arabistan, İsrail ve Türkiye'yi de içine alan bir bölgede Sovyetler Birliği'ne karşı koymak için bir stratejik fikir birliği oluşturmaya çalışacağız," demiştir.

Ve bu yeni tırmanış içinde, Brüksel'de yapılan ve Türkiye Savunma Bakanı Haluk Bayülken'in de katıldığı NATO Savunma Planlama toplantısında, ittifakın sorumluluk bölgesi dışındaki alanlara dönük stratejisi ile ilgili bir dizi yeni karar alınmıştır. Buna göre, NATO Bölgesi dışındaki "tehditler"e ne şekilde cevap verileceğini görüşmek amacıyla ittifak çerçevesi içinde danışmalar yoğunlaştırılacaktır. Yine bu kararlara göre:

"ABD ve diğer ülkeler, NATO alanı dışında ortaya çıkan tehlikeli durumlara karşı esasen önlem almış bulunmaktadırlar. ABD Çevik Müdahale Birliği'nin, gelecekte saldırıyı caydırmak ve ilgili ülkelerin yardım istemlerini yerine getirmek amacıyla yerleştirilmesi, halen takviye görevi çerçevesinde NATO'ya tahsis edilmiş bulunan savaş ve destek kuvvetlerinde bazı değişiklikler yapılmasını gerektirebilecektir.

"ABD, diğer bölgelerdeki savunma yeteneklerini güç-

lendirmek için çaba gösterirken ittifakın saldırıyı caydırma ve NATO Avrupası'nın savunma yetenekleri de sürdürülmesi ve güçlendirilmelidir. Bu durum, bütün müttefiklerin, NATO bölgesinde savunma ve caydırma için gerekli kuvvet düzeyini ve standardını sürdürmeleri gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

"NATO sınırları dışındaki gelişmelere karşı (kuvvet sevki suretiyle) önlem alamayan ülkelerin NATO bölgesi içinde ek görevler yüklenmeleri gerekebileceği kabul edilecektir. Bütün müttefiklerin NATO bölgesi dışındaki çıkarlarını korumak üzere girişilebilecek hareket için kuvvet kaydırılması sonucunda NATO'ya tahsisli kuvvetler mevcudunda meydana gelecek değişikliklerin giderilmesi amacıyla ülkelerce ulusal savunma planlamaları çerçevesinde gerekli önlemler düşünülmelidir." (*Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1981)

Bu arada ABD'nin Türkiye Büyükelçisi James Spain'in Türkiye'deki yönetimle ilgili olarak bir gazeteye verdiği demeç ilgi çekicidir.

Avrupalı müttefiklerin Cunta yönetimine yönelttikleri eleştirilerin etkisi altında kalarak "demokrasiye dönüş"te acele edilmemesini ileri süren Büyükelçi, Batı Topluluğu'nun çıkarlarının Türkiye'de demokrasinin kurulmasından daha önemli olduğunu şöyle ifade etmektedir:

"Biz, yeni yönetimi, yani Türk Ordusu'nu, dönüş konusunda sıkboğaz etmiyoruz, etmek de istemiyoruz. Rejimin restorasyonu tamamen sizi ilgilendirir. Bunun yanında, Amerika ve Batı, Topluluğun çıkarlarını düşünmek zorunda bulunuyor. Avrupa Parlamentosu veya Avrupa Konseyi, Türkiye'ye karşı bazı çıkışlar yapabilir. Bu çıkışların tesiri altında kalınarak demokrasiye dönüş aceleye getirilmemelidir. Önemli olan, varılacak sonuçtur."

"Çevik Müdahale Birliği'ne Türkiye'den katkı beklenip beklenmediği" sorusuna da ABD Büyükelçisi şu cevabı vermiştir: "Çevik Kuvvet için Türkiye'den bir şey istemedik.

Ancak bu, ileride istemeyeceğimiz anlamına gelmemelidir. Batılı dostlarımızın böyle önemli bir meselede anlayışlı davranacaklarını umuyoruz. Biz, Amerika olarak, herşey olup bittikten sonra harekete geçmek bir anlam taşımaz, diyoruz. Bu nedenle Körfez bölgesinde bir ÇEVİK KUVVET'in şart olduğuna inanıyoruz." (*Yeni Asır*, 6 Haziran 1981)

Başkan Carter döneminde "Çevik Müdahale Birliği"nin vaftiz babası olarak temayüz eden eski ABD Elçisi Robert Komer, Haziran 1981 ortalarında Ankara'da düzenlenen bir "Türk-Amerikan" Konferansı'nda yeniden ortaya çıkmıştır.

Georgetown Üniversitesi Uluslararası Stratejik Etüdler Merkezi ile Ankara Dış Politika Enstitüsü tarafından düzenlenen konferansta, ABD'li uzmanlar, "Körfez Bölgesi'ne yönelecek bir Sovyet saldırısı karşısında, binlerce mil uzaktaki ABD kuvvetlerinin bu bölgeye sevk edilmesindenense, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin olası bir saldırıya karşı daha etkin hale getirilmesinin daha az emek ve para sarfına mal olacağı görüşünü geliştirmişlerdir. Bizzat Komer, Türkiye'nin Çevik Müdahale Birliği'ne en iyi katkıyı, ekonomik bakımdan daha güçlü olmakla sağlayabileceğini vurgulamıştır.

Komer, daha sonra bir gazeteye verdiği demeçte, ekonomik planda Evren Cuntası'nın almış olduğu önlemleri şu şekilde övmüştür: "Askerler beni şaşırtan bir tutumla serbest pazar ekonomisini onayladılar. Bu çözüm genç ve yetenekli uzmanlarca Demirel'e önerilmiştir. Bunlar acı ilaçlardı. Bu programı Demirel hiçbir zaman uygulayamazdı. Çünkü gerekli kanunları çıkaracak meclis çoğunluğu yoktu. MGK Turgut Özal'a yerinde kalmasını, hatta Başbakan Yardımcılığı vererek yetkili yere gelmesini söyleyince çok etkilendim. Çok isabetli bir iş oldu. Onu zor politikasında desteklediler. 12 Eylül olmasaydı bu programla ilgili önlemler alınmazdı. Bu konuda generallerin payı çok büyük. 12 Eylül Atatürk'ün müdahalesinden sonra yapılmış en önemli müdahaledir." (*Cumhuriyet*, 22 Haziran 1981)

Aynı tarihlerde, Türkiye'nin Ortadoğu'daki emperyalist yanlısı angajmanlarının artırılması kampanyasına spektaküler bir biçimde İsrail de katılmıştır. 20 Haziran 1981 tarihli Tercüman Gazetesi'nin bildirdiğine göre, İsrail yetkilileri, Türk Dışişleri Bakanlığı'na, "Sovyet tehdidinin Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesini gerekli kıldığını," bildirmişler ve "Ortadoğu'da en büyük askeri güç" olarak gördükleri Türkiye'nin mutlak surette nükleer güce de sahip olması tavsiyesinde bulunmuşlardır.

Bu tırmanma içerisinde, ABD Başkanı Ronald Reagan'ın nötron bombasının yapımını başlatma kararı, tüm dünya barış güçlerinin tepkisiyle karşılaşırken, Türkiye'nin askeri yöneticileri tarafından ilgi çekici bir vurdumduymazlık gösterilmiştir. Ankara'nın bu sessizliği, nötron bombasının Türkiye'ye de yerleştirilebileceği konusundaki spekülasyonların güçlenmesine yolaçmıştır.

"Bunlardan biri de, Sovyetler'in sıcak denizlere bir gün mutlaka ineceği tezinden hareketle, Sovyetler'in tank birlikleri ile girişecekleri yoğun bir askeri hareketin tanklara karşı geliştirilen bu silahla durdurulabileceği yolunda. Tank birliklerinin geçebileceği güzergah ve bölgenin stratejik durumu ele alındığında yürütülen mantık, nötronun Türkiye ve Pakistan'a yerleştirilebileceği..." (*Cumhuriyet*, 19 Ağustos 1981)

Birkaç hafta sonra, ABD'nin yeni Türkiye Büyükelçisi Robert Strause Hupe'nin 9 Eylül 1981 tarihli Hürriyet Gazetesi'ne verdiği demeçte "gerekirse müttefiklerimize nötron bombası veririz," demesi de bu konudaki spekülasyonları artırmıştır.

Akdeniz'deki ABD 6. Filosu'nun Libya uçaklarını düşürmesi ve Libya ile ABD arasındaki ilişkilerin kesilme noktasına gelmesinden sonra, Başkan Reagan Türkiye'ye ilişkin tırmanmada bir adım daha atarak resmen şu fikri ileri sürmüştür: "Ulu tanrım, Ruslar nasıl gemilerini Karaip Denizi'-

ne gönderiyorlarsa, bunların uluslararası sular olduğu gerçeğini uygulamak için biz de neden bizimkileri Karadeniz'e göndermeyelim?" (*Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1981)

Reagan'ın bu açıklamasından birkaç gün sonra da, 2 Eylül 1981 günü, ABD 6. Filosu'na bağlı "USS Bidell" Kruvazörü ile "USS King" muhribi dört günlük bir ziyaret için İstanbul'a gelmişlerdir.

Ve 12 Eylül Darbesi'nin üzerinden bir yıl geçtikten sonra 13 NATO ülkesinin genelkurmay başkanları, NATO Komutanlığı tarafından düzenlenen 77. Askeri Komite Gezisi çerçevesinde Türkiye'yi ziyaret etmişlerdir. 20 Eylül 1981 günü İstanbul'da NATO genelkurmay başkanlarına bir ziyafet veren Cunta Şefi Evren, "Askeri müdahale yapılmamış olsaydı, belki de sizler bugün burada olamayacaktınız," diyerek 12 Eylül Darbesi'nin NATO'nun çıkarlarını korumak için yapıldığı gerçeğini bir kez daha anımsatmıştır.

Bu arada Türkiye'yi ziyaret eden NATO Genel Sekreteri Luns ise çeşitli toplantılarda, bu arada Türk işadamlarının kendisi şerefine verdiği bir ziyafette, "askeri yönetimi, gerek terörizmin üstesinden gelmekte ve gerekse ülkenin ekonomik sıkıntılarında kurtulmasına yardımda gösterdiği başarı"-dan dolayı övmüş, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin güçlü olmasının "bölgede barışın korunması bakımından da büyük önem taşıdığını" vurgulayarak, bu amaçla NATO'nun da Türkiye'ye 35 adet F-104 savaş uşağı gönderdiğini açıklamıştır.

Bu "yardım"lar çerçevesi içinde, Türkiye'nin on yıla yakın bir süreden beri almaya çalıştığı Leopard-I tanklarının Federal Almanya'dan Türkiye'ye sevkine başlanacağı bildirilmiştir.

28 Eylül 1981 tarihli the Turkish Daily News Gazetesi, Türkiye'nin halen 3 bin adet ABD yapısı M-47 ve M-48 tankına sahip olduğunu, Federal Almanya ve ABD'nin de katılımıyla Türkiye'de tank imalatına yakında başlanacağını açıklamıştır.

Türkiye'yi Pentagon'un stratejik planları içerisinde daha aktif olmaya ikna etmek üzere Georgetown Üniversitesi Stratejik Uluslararası Araştırmalar Merkezi'nin düzenlediği konferanslardan ikincisi bu kez ABD'de Eylül 1981 sonunda yapılmış, bu toplantıya Turgut Özal'ın başını çektiği bir Türk heyeti de katılmıştır.

Özal, toplantıda yaptığı konuşmada, "bazı Avrupa devletlerinin tersine Türkiye'de devletleştirme gibi bir geleneğin bulunmadığını" ileri sürerek ABD sermayesini Türkiye'ye davet etmiştir.

Türkiye'ye ABD sermayesini çekmek için Cunta yönetimi esasen çeşitli teşvik önlemleri almaktaydı. Ekonominin tüm sektörleri yabancı sermayeye açılmış, Türkiye'nin ödeyemediği garantisiz borçlar karşılığında Türk Lirası olarak Türkiye'de yatırım yapma olanakları tanınmış, bürokratik engeller büyük ölçüde azaltılmış, yeni vergi muafiyetleri ve kâr transferinde kolaylıklar sağlanmış bulunuyordu.

Haziran ayı ortalarında ABD'ye bir seyahat yapan Türk İşadamları ve Sanayicileri Derneği Başkanı Ali Koçman, Reagan'ın da onayıyla, ABD ve Türk işadamları arasında bir "Türk-Amerikan Konseyi" kurulmasının kararlaştırıldığını açıklamıştı.

ABD firmalarının işbirliğiyle Güneydoğu Anadolu'da 41 yerde birden petrol aramalarına başlanmıştı.

ABD'nin işadamları dergisi Business Week, Türkiye'nin ABD yatırımları için çekici bir ülke haline geldiğini belirtiyor, Citibank Türkiye'deki sermaye miktarını 10 misline çıkartıyordu.

Aralık ayında kendisini kapak yapacak olan Leaders Dergisi'ne vereceği demeçte de, bizzat Cunta Şefi Evren, bir bezirgan üslubuyla şunları diyecekti: "Türkiye yabancı sermaye için benzersiz fırsatlar sunmaktadır. Pazarlara yakınlık, Ortadoğu ülkeleriyle aynı dinden olması, eğitilmiş ve çok çalışkan halka sahip bulunması, iyi bir iklime sahip ol-

masının yanında bol miktarda doğal kaynağı ile Türkiye, Ortadoğu'daki iş çevreleri için ideal bir üs olabilir." (*Hürriyet*, 4 Aralık 1981)

Bu misli görülmemiş teşviklerle 1981 yılı içerisinde Türkiye'ye 111 yabancı firma toplam 366 milyon dolarlık yatırım yapmak için izin alacaktı. Bunların arasında 66 milyon dolarlık toplam yatırımla 17 ABD firması da bulunacaktı. Ancak derhal anımsatmak gerekir ki, bir yılda giren toplam yabancı sermayenin 300 milyon dolarlık kısmı, garanti edilmemiş dış borçlar karşılığı Türk Lirası olarak yatırılan, ancak elde edeceği kârlar döviz olarak yurt dışına transfer edilecek olan sermayedir. Ama güdülen amaç Türkiye'ye döviz gelmesi değil, uluslararası sermayenin ülkeye daha fazla yerleşebilmesidir.

Özal'ın ABD sermayesine kucak açtığı Georgetown Toplantısı'nda konuşulan asıl konu, kuşkusuz yine stratejik sorunlar olmuştur.

Robert Komer, burada yaptığı konuşmada da, Türk Ordusu'nun siyasal, ekonomik ve sosyal planda oynadığı önemli role dikkati çekerek, "Türkiye'nin NATO'ya girmesinde ordunun büyük etkisi olmuştur. Türk Ordusu NATO içinde görev yapacaktır. Günümüzdeki sorun, petrol ve Basra Körfezi'dir. Eğer NATO Basra Körfezi'nde herhangi bir müdahale girişiminde bulunursa, Türkiye de elbette aynı müdahale içinde yer alacaktır. ABD ve batılı müttefikler uluslararası anlaşmalardan ve paktlardan hep yarar beklemişlerdir. Bu paktlar ortadan kalktığında, bunun zararını da çekmişlerdir. Örneğin eğer CENTO bugün varolsaydı, İran'da bugün görülen manzarayla herhalde karşılaşmazdık," demiştir.

Bu toplantıda CIA'nın eski başkanı William Colby de bir konuşma yaparak Türkiye ile İslam ülkeleri arasındaki ilişkiler üzerinde durmuştur:

"Irak-İran savaşına barışçı bir çözüm bulunmasında Türkiye'ye büyük görev düşmektedir. Türkiye'nin içinde

bulunduğu yörede özel ilgi alanları ve çıkarları vardır. ABD'nin bunlara saygı göstermesi gerekir. Eğer Türkiye bizim bunlara karşı çıktığımız yada sırt çevirdiğimiz kanısına varırsa, tehdit altında bulunduğu sonucunu çıkarabilir. Örneğin, Türkiye'ye birkaç yıl önce uygulanan silah ambargosu bizim için bir yanılgıdır. Bu gibi yanılgılara bir daha düşmememiz gerekir. Kıbrıs gibi, Yunanistan gibi, tek tek öğelerin bizim dış politikamızı belirlemesine izin vermememiz gerekir. Türkiye ile ilişkilerimizi yalnız askeri ittifaklara dayandırmak doğru değildir. Müttefiklerimizin toplumsal ve ekonomik durumlarına da ilgi göstermemiz ve bunalmaya düşmesini önlememiz gerekir." (Cumhuriyet, 1 Ekim 1981)

ABD'de bu görüşmeler olurken, ABD'nin Avrupa Hava Kuvvetleri Komutan Yardımcısı General Smith de Türkiye'ye gelerek Ankara'da temaslarda bulunmuştur.

Ardından da, Türkiye'nin Ege kıyılarında düzenlenen "Kararlılık-81" Tatbikatı başlamıştır. Bu tatbikata katılan NATO Güney Avrupa Müttefik Kuvvetleri Komutanı Amiral Crowe, "Türk Ordusu güçlü ve her zaman savaşa hazır olmalıdır, çünkü önümüzdeki on yıl NATO'nun güney kanadı için tehlikeli bir dönem olacaktır," demiştir. Buna gerekçe olarak da, Batı ülkelerinin Arap petrolüne bağımlılığını göstermiştir.

3 Ekim'de de Başkan Reagan, Ortadoğu Bölgesi'nin savunulması için Suudi Arabistan'a beş "AWACS" radar uçağının satışının onaylanması çağrısında bulunmuştur. Gerekçe olarak da, "ABD, Suudi Arabistan'ın yeni bir İran olmasına izin veremez," demiştir.

Yüksek düzeyde bir ABD yetkilisi ise, Suudi Arabistan'a satılan uçak, malzeme ve askeri tesislerin, SSCB ile açık bir çatışma halinde hemen ABD pilotlarının kullanımına verileceğini vurgulamıştır.

Ekim 1981, bütün dünyada Cruise ve Pershing-II füzelelerinin Orta Avrupa'ya yerleştirilmesi girişimlerine karşı kitle-

sel protestoların yükseldiği hareketli bir ay olarak tarihe geçecektir.

Avrupa'da barış güçleri bu ölüm füzelerinin yerleştirilmesine kitle halinde direnirken, tüm demokrasi ve barış güçlerinin kanlı baskı altına alındığı Türkiye'nin yeni füzelere de rampa haline getirilmesi olasılığı belirmiştir. Bunun havasını yapmak için, örneğin 1962 yılındaki füze bunalımını konu alan bir film televizyonda gösterilirken, Türkiye ile ilgili bölümler ya değiştirilmiş yada metinden tamamen çıkartılmıştır. Çıkartılan bölümlerden birisi, Sovyet Prezidyumu'nun o zamanki ABD Başkanı Kennedy'ye gönderdiği mektupta yeralan şu ifadelerdir: "Sayın Başkan. Küba ABD'nin 90 mil açığındadır. Ancak, Türkiye burnumuzun dibindedir. Biz, Küba'daki silahların saldırıya yönelik olmadığını söylüyoruz. Ancak siz, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'daki füzelerin saldırıya yönelik olduğunu söylediniz. Küba'daki füzeleri çekmemiz karşılığında sizin de Türkiye'deki füzelerinizi sökmenizi istiyoruz."

Çıkartılan bir başka bölüm de şu diyaloglardır:

KENNEDY: Size kaç kere söyledim, bu füzeleri kaldırın, diye...

DANIŞMAN: Türk dışişlerine füzelerin kaldırılmasını istediğimizi söylemiştik. Ancak bunu reddettiler. Bizim Savunma Bakanlığı da zaten füzelerin kaldırılmasına karşı çıkmıştı. Böylece konu unutuldu gitti...

DIŞİŞLERİ BAKANI RUSK: Kruşçev bizi gömeceğini söyledi.

GROMİKO: Biz öyle demedik. Kapitalizmin bir gün kendi kendini gömeceğini söyledik.

Ayrıca, Rusk'ın "Sovyetler gelenekleri olan bir ülkedir. Hukuku iyi bilirler, biz de Birleşmiş Milletler'e hukuki açıdan sağlam bir formül götürmeliyiz," biçimindeki sözleri, "Sovyetler hukukun boşluklarından yararlanmasını bilirler" biçiminde çarpılmıştır.

25 Ekim'de ABD Senatosu'nun Türkiye'ye 703 milyon dolarlık yardımı onaylaması üzerine, yeni ABD füzelerinin Türkiye'ye yerleştirilmesi konusunda spekülasyonlar kuvvetlenmiştir. Bu konuda Mehmet Ali Birant şu bilgileri vermektedir:

"Amerika'nın gösteriler nedeniyle bu nükleer silahları Avrupa'ya yerleştirmekten vazgeçmesi söz konusu değil. Söz konusu edilmeye başlanan, 'Hollanda gibi bazı ülkelere yerleştirilmesi olanaksızlaşırsa, başka hangi ülkelere kaydırma yaparız?' çalışmaları... Yani, yeni seçenekler hazırlanması... Ya İtalya, İngiltere ve belki Almanya'daki füzelerin sayısı artırılacak, veya bir bölümü denizaltılara konacak veya elde kalacak füzeleri 'yeni ülkelere dağıtma' yolları aranacak. 'Yedek aday' ülkeler listesinde de, Yunanistan ve Türkiye de var tabii. 1979'da ABD zemin yoklamış ve Ankara'dan kesin bir red yanıtı almıştı. Ancak şimdi değişen koşullarda yeni bir deneme ile karşılaşılabilir. Özellikle, sosyalist Papandreu'nun bu konudaki çok katı tutumu hatırlanırsa, güney kanatta, zaten füze dağıtımından payını güç taşıyor görünen İtalya'dan sonra tek aday Türkiye kalıyor." (*Milliyet*, 31 Ekim 1981)

Nitekim, 24 Ekim'de Cumhuriyet'te yayınlanan bir demecinde Dışişleri Bakanı Türkmen de, silahsızlanma konusunda denge sağlayabilmek için "ABD'nin silah açığını kapatma isteminde bulunması haklıdır," demek suretiyle ABD'ye en azından "gerekçe" planında yeşil ışık yakmış bulunuyordu.

Türk yönetimi ile ABD arasında yakınlaşmanın artmasına yolaçan bir başka olay da, 20 Ekim'de Yunanistan'da yapılan seçimlerde, ABD hegemonyasına ve NATO'ya bağımlılığa karşı olduğunu açıklayan Papanderu'nun PASOK Partisi'nin tek başına iktidara gelmesi olmuştur.

Papandreu'nun bu tutumu karşısında, Batı ittifakının Güneydoğu Akdeniz'deki çıkarları açısından endişeye düşen

Washington, Evren Cuntası'na daha da fazla sahip çıkmaya başlamıştır. Buna karşılık Ankara yönetimi de, Yunanistan'ın yeni tutumunu, ABD ile çıkar pazarlıklarında fiyat artırıcı yeni bir unsur olarak kullanmak üzere diplomatik taarruza geçmiştir.

ABD'den AWACS radar uçakları alımını garantiye bağlayan Suudi Arabistan, Ortadoğu konusunda Prens Fahd aracılığıyla 8 sayfalık yeni bir barış planı ortaya atmış, Ankara Hükümeti de, gelecek yıl Camp David Anlaşması'nın uygulanmasında güçlükler doğabileceği, bu bakımdan Filistin Devleti'nin kurulmasına olanak verecek yeni bir ılımlı projenin tek çıkaryol olacağı gerekçesiyle bu plana derhal sahip çıkmıştır.

Suudi Arabistan'ın diplomatik inisiyatifi, bu ülkenin başkenti Riyad'ta Suudi Arabistan, Kuvet, Bahreyn, Katar, Umman ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin katıldığı zirve konferansıyla Kasım ayında bir adım daha ileri gitmiştir. Bu konferansta, İran ve Irak'ın dışarıda bırakıldığı bir Bölgesel Birlik konusu üzerinde durulmuştur.

Bu diplomatik girişime paralel olarak, ABD de ilk kez Çevik Müdahale Birliği'ni spektaküler bir şekilde sahneye sürmüş, ABD askerlerine ek olarak Mısır, Umman ve Somali silahlı kuvvetlerinin de katıldığı "Parlak Yıldız-81" askeri tatbikatı 14 Kasım'da Kahire yakınlarındaki bir çölde başlatılmıştır. Manevraların amacı, "Batı dünyasının candamarı sayılan petrol bölgelerinin bir saldırı halinde korunması için hem ABD askerlerinin, hem de dost ülkeler birliklerinin hazırlık durumlarını irdelemek," biçiminde izah edilmiştir.

Ashında, Ortadoğu bölgesinde ABD'nin en sadık adamı olan Enver Sedat'ın bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra Washington, artık sadece Mısır'a güvenmekle yetinemeyeceğinden, yeni alternatifler arayışı içine girmiştir. Yeni ABD planlarının neler olabileceğini ise, Kasım 1981'de bu ülkede incelemeler yapmış olan Yalçın Doğan bir ABD Dış. işleri yetkilisine atfen şöyle anlatmaktadır:

"(Sedat'ın ölümünden sonra) Mısır artık eskisi gibi olmadı için, Suudi Arabistan önem kazanıyor. İsrail, ABD'ye yeni bir stratejik işbirliği önerdi. Ama, sadece İsrail ile dayanmak mümkün değil. Böyle bir davranış, Arapların daha çok tepkisini çeker. Bu da bölgede Sovyetler'in güçlenmesini doğurur. Bu arada, Suudi Arabistan'ın yanısıra, Pakistan ve Türkiye'ye de görev düşüyor.

"Türkiye ile 1982 yılında yeni bir askeri anlaşma yapmayı düşünüyoruz. Bunun ayrıntılarını açıklayamam. Zaten henüz proje halinde, 1982 Ocak ayında olgunlaşır belki... Sedat öldü, Türkiye'nin kapısını artık daha çok çalacağız.

"Olabilecek planlardan biri, İsrail, Türkiye ve Pakistan'ın katkılarıyla gerçekleştirilebilir. Yalnız Yahudi lobisi burada da karşımıza çıkıyor... Pakistan'a karşı bir tutum içindeler. Özellikle F-16'ların verilmesinde."

Çevik Müdahale Birliği'yle ilgili olarak ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisinin yaptığı açıklama da şöyle: "Acil Müdahale Birliği konusunda ABD yönetimi Türkiye'ye henüz bir öneri götürmedi. Üzerinde çalışılıyor. Çalışma bitince, belki Türkiye'ye de sorulabilir. Pentagon askeri açıdan düşünüyor olabilir. Ama, dış politika açısından AMB'nin hangi ülkeye önerileceği ve bu arada Türkiye'ye bir öneri götürülüp götürülmeyeceği daha belli değil."

Pentagon yetkilileri ise, bu konuda şu açıklamayı yapmışlardır: "Amaç, (bölgede) yeni üsler kurmak kesinlikle değil. Kurulmuş olan askeri üslerde teknik teçhizatı geliştirmek gerek. Bunu insan gücüyle desteklemek için böyle bir birliğe (AMB) gerek duyduk. Basra Körfezi'ne müdahale gibi çok temel hareketlerde kullanılacağı gibi, bölgedeki küçük çelişkileri, sorunları gidermede de, bu birlikten yararlanabiliriz. Birlik özel eğitimden geçiyor. Örneğin bölgedeki halkın konuştuğu dilden, yöredeki silahlı kuvvetlerle işbirliği yapılmasından başlayarak, bu işbirliğine uyum gösterecek niteliklerin geliştirilmesine kadar bir dizi eğitim progra-

mı yoğun çalışmaları oluşturuyor." (Cumhuriyet, 10-18 Kasım 1981)

Çevik Müdahale Birliği'nin Türkiye'ye yerleştirilmesine ilişkin hesapları, yine Kasım 1981'de Washington'da yayınlanan Silahlı Kuvvetler Dergisi (Armed Forces Journal), da açık bir şekilde ortaya koymuştur:

"Çevik Müdahale Birliği'nin Somali yada Umman Sultanlığı yerine Türkiye'ye yerleştirilmesi halinde, bu birlik ve gerekli askeri malzemeler, Kafkaslar üzerinden İran, Basra Körfezi yada Ortadoğu'daki herhangi bir bölgeye yönelecek 'Sovyet istila güzergahları'na daha yakın duracaktır. Türkiye müslüman komşularının büyük çoğunluğu ile de yakın ilişkiler içindedir. Türkiye'nin, büyük bir bölümü ABD'den karşılanan parasal ihtiyaçları vardır. Kesin güvenilir bir müttefik ve NATO üyesidir. Türkiye'deki önemli Amerikan askeri varlığı, halen saldırıya açık olan NATO'nun güney kanadına yönelik Sovyet tehdidine karşı caydırıcılığını artırmaktadır. Türk Ordusu NATO içinde, ABD'den sonra en büyük ordudur, ancak daha iyi malzeme ve eğitim ihtiyacı içindedir. Türkiye'ye yerleştirilecek Amerikan askeri malzemesi, Sovyetler'in Ukrayna yada Kafkasya üzerinden Türkiye'ye yada Körfez'e yapacakları bir istilayı olduğu kadar, Türkistan ve Afganistan üzerinden İran'a girmelerini de önleyebilir. Fransa'nın Cibuti'deki varlığında olduğu gibi, Çevik Müdahale Birliği'nin Türkiye'de bulunması, Basra Körfezi'nde yeni bir kart olmakla kalmayacak, Sovyet savaş uçaklarına karşı da ciddi bir tehdit oluşturacaktır."

3

ikiyüzlü tutum

ABD'nin Ortadoğu Bölgesi üzerine yeni hesapları ortaya çıkıkça, buna paralel kutuplaşmalar da daha belirgin hale gelmeye başlamıştır.

Bir yandan ABD Çevik Müdahale Birliği'nin katılımıyla "Parlak Yıldız" manevraları yapılırken, öte yandan ABD'nin desteğindeki Körfez devletleri arasında zirve toplantılarının düzenlenmesi üzerine, Etiyopya Devlet Başkanı Mengitsu Meriam, manevraların bölge için büyük bir tehdit oluşturduğunu açıklamış, Mısır, Sudan, Somali, Umman ve Suudi Arabistan'dan oluşan ABD yanlısı bloka karşı Etiyopya, Güney Yemen ve Libya arasında "ortak tutum" saptanmasını istemiştir.

Öte yandan Arap Birliği de, "Parlak Yıldız" manevralarını, "bağlantısızlıklarını sürdürmeyi yeğleyen bölge devletlerinin nötraliyesi"ne ve barışa karşı bir tehdit olarak nitelendirmiştir.

Suriye, manevraların Arap uluslarına karşı genel provokasyonun bir parçası olduğunu açıklamış, Libya Petrol İşçileri Sendikası, Arap ülkelerinin ABD'ye petrol ambargosu uygulamasını önermiştir.

Ortadoğu ülkeleri arasında bu kamplaşma gittikçe daha belirgin hale gelirken, Evren Cuntası da, ABD emperyalizminin güdümündeki dış politikasını daha somutlaştırmaya başlamıştır.

Bunun ilk somut göstergesi, ABD yetkililerinin, Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın öldürülmesinden sonra Ortadoğu'da dayanacak yeni sacayağı olarak gördükleri Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkilere birdenbire ivme kazandırılması olmuştur.

Nitekim, Cunta Şefi Evren, iktidara elkoyduğundan beri ilk dış seyahatini, 23-28 Kasım 1981 tarihleri arasında Pakistan'a yapmıştır.

Kendisi gibi kanlı bir diktatör olan Ziya Ül Hak ile son derece içten ilişkiler kuran Evren, Afganistan'lı mültecilerin bu ülkedeki kamplarını ziyaret ederek provokatif demeçler vermiş, Pakistan ile askeri işbirliğinin artırılmasından yana olduğunu belirterek, İran-Türkiye-Pakistan arasındaki Bölgesel İşbirliği Anlaşması (RCD)'nin yeniden canlandırılmasından söz etmiştir. Bu arada gazetelerde, Türkiye ile Pakistan arasında nükleer silah yapımı konusunda işbirliğine gidileceğine dair haberler de yer almıştır.

Bu ziyareti, 3 Aralık 1981 tarihli Tercüman'da yayınlanan şu provokatif haber izlemiştir: *"SOVYETLER BİRLİĞİ, TÜRKİYE'NİN DOĞU SINIRINA 24 A SINIFI TÜMEN YIĞDI... SOVYET YAYILMASINA KARŞI PAKİSTAN, TÜRKİYE, İSRAİL VE SUUDİ ARABİSTAN'DAN OLUŞAN 'BİRİNCİ SAVUNMA HATTI' KURULACAK"*.

4 Aralık 1981 tarihli gazeteler ise, "NATO Güney kanadını 24 saat süreyle gözetleyecek olan AWACS'ların 1985'ten itibaren Konya İkinci Taktik Hava Kuvvetleri Üssü'nden havalanacağını" bildirmişlerdir.

Aynı gün de, ABD Savunma Bakanı Weinberger resmi görüşmeler için Türkiye'ye gelmiş ve darbeden bu yana ABD ile askeri işbirliği konusunda bir dizi yeni adım atılmıştır.

Bu adımlardan en önemlisi, kuşkusuz, daha önce Cunta tarafından onaylanmış bulunan SİA'nın daha etkin bir biçimde uygulanmasını sağlamak üzere kurulan Ortak Savunma Konseyi'dir.

ABD, "Ortak Savunma Konseyi" kurulmasını daha önce İskoçya'da yapılan bir NATO toplantısı sırasında önermiş bulunuyordu. NATO dışında ABD bu tip bir anlaşmayı daha önce, Kuzey Afrika'daki kalelerinden biri olan Fas ile yapmıştı. Daha ilerideki tarihlerde ABD'nin Suudi Arabistan ile de bir Ortak Savunma Konseyi kurduğu dikkate alınrsa, bu yeni organın, esas itibariyle, NATO dışındaki alanlara müdahale konusunda söz sahibi olacağı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan da, Ortak Savunma Konseyi'nin kuruluşu, ABD Çevik Müdahale Birliği'nin üslendirilme çalışmalarıyla da yakından bağlantılı görülmektedir.

Weinberger Türkiye'de iken Türk basınında çıkan bir başka haber de ilgi çekicidir. 8 Aralık tarihli Tercüman'ın bildirdiğine göre, "Çıkarlarımıza uygun düşerse, ABD casus uçaklarının Sovyetler Birliği'ni kontroluna Türkiye'nin izin vermemesi için hiçbir neden yoktur."

Weinberger'in ziyaretini, daha sonra şu haberler izlemiştir:

"Çevik Müdahale Birliği, ABD'nin kendi başına, NATO alanı dışında ve dünyanın herhangi bir kriz bölgesi için oluşturduğu özel bir kuvvettir. (*İngilizcesi: Rapid Deployment Force*) Bir de, NATO İttifakı içinde oluşturulan ve Almanya'da üslenen ayrı bir birlik vardır: Çevik Kuvvet (*İngilizcesi: Ace Mobile Forces*) Birçok müttefiğin asker tahsis ettiği bir kuvvet bu. Görev sahası NATO sorumluluk alanı. Türkiye Körfez konusunda NATO çerçevesinde sorumluluk almaya karşı olmadığına göre, antipatik karşılanan ABD'nin Çevik Müdahale Birliği yerine söz konusu NATO Çevik Kuvveti Türkiye'de üslenebilir mi? Bayülken'e göre bu konuda da kararı NATO vermelidir." (*Cumhuriyet, 8 Aralık 1981*).

"Amerika Türkiye'ye Ortadoğu'da yeni bir görev verme hazırlığına başladı. Çevik Kuvvet'e Türkiye'nin katkısını sağlayabilmek için Savunma Grubu kurulmasını Türkiye kabul ettiğine göre, Türk-ABD ilişkilerinde yeni bir döneme giriliyor. Ortak Savunma Grubu fikrinin babası Pentagon. Washington'un hemen yarın, bu grubu toplantıya çağırıp Ortadoğu veya İran'a karşı müdahale senaryoları veya Yunanistan'dan çıkarılabilecek üslere yeni yer arama sorunlarını tartışmak yoluna gitmeyeceği muhakkak. Ancak, günü geldiğinde, gerekirse bu grup aslında bu sorunların da hazırlığını yapan bir zemini oluşturabilir. İleride işletilebilecek bir mekanizmanın ilk adımları atılmaya başlanıyor." (*Milîyet*, 10 Aralık 1981).

Dışişleri Bakanı Türkmen'in demeci: "Türk-ABD ilişkileri bugün bir olgunluk ve istikrar devresine girmiştir. Üstelik bölgemizde cereyan eden bazı gelişmeler, Türkiye ile Amerika arasında işbirliğinin önemini artırmıştır. Bunun yanında Reagan yönetiminin de değerlendirmelerini gerçekçi bir şekilde yaptığını memnuniyetle görüyoruz." (*Tercüman*, 11 Aralık 1981).

Bu arada Brüksel'de yapılan NATO Savunma Bakanları toplantısında, Papandreu'nun isteklerinin ABD ve yandaşları tarafından reddedilmesi, Cunta'nın ve Cunta şakşakçısı basının, ABD "dostluğunu" ve NATO'nun "gerçekçiliğini" göklere çıkarmaları için bir fırsat olmuştur.

Bunun hemen ardından, 1982 yılında Türkiye ile ABD arasında bir Mutabakat Belgesi (*Memorandum of Understanding*) imzalanmasının beklendiği haberi çıkmıştır. Bu belge, Türkiye'deki askeri havaalanlarının modernleştirilerek "ortak konumlu hareket üsleri" (*Co-located Operating Bases*) haline getirilmesini, sadece savaş sırasında değil, NATO manevraları ve alarm tatbikatları içinde kullanılmasını öngörmektedir. Bu mutabakat belgesine göre, öncelikle Van Havaalanı genişletilip modern radar cihazlarıyla donatı-

lacaktır. Bu haberler, ABD Çevik Müdahale Birliği'nin Türkiye'de üslendirilmesi için hazırlıkların ilerlediğini göstermektedir.

30 Aralık 1981 tarihli Hürriyet Gazetesi ise, ABD Dışişleri Bakanlığı'nca Başkan Reagan'a sunulan "Gizli Kıbrıs Raporu"nu açıklamıştır. Bu raporda, Yunanistan'da sol bir hükümetin işbaşına geldiği, Kıbrıs'ın Rum kesiminde ise AKEL Partisi'nin güçlendiği belirtilerek, bu yeni unsurlara karşı Kıbrıs Adası'nda Türk askerlerinin varlığının sürdürülmesi önerilmektedir.

Aynı gazete, 23 Aralık sayısında da, Reagan'ın Dışişleri Bakanı Haig ve Savunma Bakanı Weinberger ile yaptığı durum değerlendirme görüşmelerinde, "Türkiye'nin Avrupa ve Ortadoğu'da tamamen güvenilebilecek ülkelerin başında geldiğini," belirttiğini, bu itibarla Türk-Amerikan ilişkilerinin İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllardaki düzeyine yükseltmesini istediğini bildirmiştir.

Pentagon çevrelerinin görüşlerini yansıtan "8 Days" Dergisi ise, Savunma Bakanı Weinberger'in Türkiye'yi ziyareti sırasında resmen "depolama kolaylıkları" talep ettiğini belirterek Çevik Müdahale Birliği'nin ilerideki konumu açısından şunları yazmaktadır:

"Amerikan askeri stratejileri ve siyaset planlayıcıları, ABD'nin Ortadoğu'daki müttefik ve yandaşları arasında gayresmî bir ittifak oluşturma çabasındadırlar. Bu ittifak için başlıca dört ülke temel alınmaktadır: Türkiye, Pakistan, Mısır ve Suudi Arabistan... Bu dört temel direğin yanısıra, daha az önemdeki Sudan, Somali ve Umman gibi ülkeler, ABD bölge stratejisinin dayanakları arasında sayılıyor. ABD, Pakistan ve Körfez ülkeleri diplomatlarından alınan bilgilere göre, Türkiye, Pakistan ve Mısır, ABD'nin yeni stratejisine uygun bir konuma açıkça girmişlerdir.

"Eğer, bölgenin en güçlü iki ordusu arasında silah, yedek parça ve cephaneye yapımları konularında eşgüdüm olursa,

sistem faaliyete geçtiğinde, Çevik Müdahale Birliği de bu sistem içine yerleştirilecektir. Hasar görmüş ABD silahları, gerekli parçalara ve uzmanlığa sahip Türk yada Pakistan atölyelerinde süratle tamir edilebilecektir. ABD'li uzmanlar, Amerikan 6. Filosu'nun kullanabilmesi amacıyla Gölcük'teki tesislerin geliştirilmesi konusunda Türk Deniz Kuvvetleri'ne tavsiyede bulunmaktadırlar.

"Çevik Müdahale Birliği'nin kurulmasından amaç, çok belirgin olan ABD üsleri yerine daha az belirgin olan bir üslenme biçimini gerçekleştirmektir. Çevik Müdahale Birliği'nin kurulmasıyla bir 'yüzen üs' oluşturulacak ve depolama kolaylıkları sağlanacaktır. Yüzen malzeme depoları, komplike siyasal baskıları önleyecektir. Çünkü ABD'ye üs kolaylıkları tanıdığı için zor duruma düşebilecek rejimlerin bulunduğu ülkelerde 'görünür' bir ABD varlığı olmayacaktır. Bu planın tek zayıf noktası, bunun hava üslerini gerektirmesidir. İşte tam bu noktada, çeşitli dayanak noktaları arasındaki 'askeri koordinasyon', Washington'un sorunlarını hafifletecektir. Hava üslerini kullanma konusunda Mısır, Somali ve Umman'la şimdiden anlaşmaya varılmış bulunmaktadır. Aynı zamanda F-16'lar ise, İsrail, Suudi Arabistan, Pakistan ve Mısır'a şimdiden sağlanmış bulunmaktadır." (*Cumhuriyet*, 30 Aralık 1981)

Aynı derginin bildirdiğine göre, Türkiye Ortadoğu'daki komşu Arap ülkeleriyle ekonomik ilişkilerinin bozulmasından endişe ettiği için, ABD'nin istediği depolama kolaylıklarının, "Ortadoğu amaçları" için değil, "Akdeniz amaçları" için verildiği görüntüsü yaratılması olasılığı kuvvetlidir. Aynı dergi, "ortak savunma planları" çerçevesinde, Türkiye'ye F-16, F-15 uçakları ve M-1 tankları verileceğini de yazmıştır.

Aslında Türkiye ile ABD arasındaki ilişkiler, sadece belli silahların verilmesi ve depolanması planında sınırlı değildir. Aynı zamanda Türk-Amerikan işbirliğiyle, yani ABD ya-

tırımları ve teknolojisi bir yandan, Türkiye'nin ucuz hammadde kaynakları ve insan gücü öte yandan, F-16, F-15 gibi modern savaş uçaklarının, H-1 helikopterlerinin ve M-1 tanklarının Türkiye'de imal edilmesi, hatta Türkiye'nin ihtiyacı karşılandıktan sonra Ortadoğu'daki ABD yanlısı islam ülkelerine satılması da gündemdedir. Nitekim, 1980 yılından bu yana savunma sanayii ile ilgili yedi ortak proje üzerinde çalışılmaktadır. Bu projeler şunlardır:

- Tanksavar mühimmat üretimi,
- Tapa üretimi,
- Sevk barutu ve patlayıcı üretimi,
- Çeşitli tipte tanksavar roket üretimi,
- Uçak yenileştirme yeteneklerinin ve tesislerinin geliştirilmesi,
- Modern firkateyn inşası ve onarım tesisi projesi,
- Tank modernizasyon programı.

Yıllardan beri milliyetçi duyguları istismar ederek vatandaşlardan toplanan bağışlarla oluşturulan Hava, Kara ve Deniz Kuvvetlerini güçlendirme vakıfları, artık birer savaş sanayii kurma aşamasına gelmişlerdir. Havacılık sanayii için kurulan TUSAŞ, Amerikan savaş tekelleriyle pazarlıklarını sürdürmektedir. Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın meydana getirdiği ASELSAN, elektronik cihazlar imal aşamasına geçmiştir. Donanma tesislerinde de modern savaş tekneleri denize indirilmektedir. Şimdi sıra, ABD sermayesinin ve teknolojisinin katkısıyla bu askeri-sınai kompleksi mültinasyonal hale getirmek, emperyalizmin emrine tabi kılmaaktır.

Evren Cuntası'nın verdiği ödünler karşısında ABD'nin ona ödediği tek fiyat, uluslararası forumlarda Cunta'nın avukatlığını yapmaktır. Özellikle, Türkiye'de insan haklarının ayaklar altına alınması karşısında Avrupa demokrasi güçlerinin yoğun bir protesto kampanyasına girişmesi, hatta, bazı Avrupa hükümetleriyle Avrupa Topuluğu Komisyonu'

nun Türkiye'ye yardımı askıya alması karşısında, ABD derhal harekete geçmiştir. İlk olarak Savunma Bakanı Weinberger, aralık ayında Türkiye'yi ziyareti sırasında, "Avrupa'nın tutumu bizi ilgilendirmez. Türkiye'nin demokrasi'ye giden yolda olduğuna inanıyoruz. Yeni anayasanın hazırlanması yolunda adımlar atılmaktadır. Bu gelişmeler karşısında Türkiye'ye elimizden geldiği ölçüde askeri ve ekonomik yardım yapmaya çalışacağız... Bütün Avrupa ülkelerinin Türkiye'ye ekonomik güçlükler çıkartması söz konusu değildir. Bunu daha dar bir çerçevede telakki etmek gerekir," demiştir.

Bunu, Ocak 1982'de, Brüksel'de yaptığı bir basın toplantısı sırasında ABD Dışişleri Bakanı Alexander Haig'in, bir İngiliz gazetecisinin "NATO bir yandan Polonya'daki askeri rejimi mahkum ederken, Türkiye'deki askeri rejimi savunmakla çifte standard uygulamış olmuyor mu?" şeklindeki sorusu karşısında küplere binerek, "Türk generallerini demokrasi savunucusu" ilan etmesi izlemiştir. NATO Genel Sekreteri Luns ise, daha da ileri giderek, "Polonya ile Türkiye'deki generaller arasındaki fark, vatan hainleriyle yurtseverler arasındaki farktır," diyebilmiştir.

Hele Ocak 1982'nin son günü, soğuk savaş'ı tırmandırmak amacıyla tüm Batı televizyonlarında yayınlatılan Polonya üzerine Reagan Show'unda, örneğin bir Mitterand'ın yanısıra, Cunta Hükümeti'nin başbakanı Bülent Ulusu'ya da "özgürlük savunucusu" gibi söz verilmesi, Amerikan gazetelerinin bile tepkisine yolaçmıştır.

Fakat siyasal plandaki bu "cunta savunuculuğu"nun ötesinde, Türkiye, her zaman olduğu gibi, ABD'den hiçbir olumlu katkı görmemektedir. 1983 yılı bütçesinde Türkiye'ye ABD askeri ve ekonomik "yardım"ının 1 milyar doların üzerine çıkartılacağı propagandaları yapılırken, bu "yardım"ın bile 800 milyon dolar civarında kalacağı anlaşılmıştır.

İpleri Washington'un elinde bulunan IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası finans kuruluşları, Türkiye'-

ye devlet yardımlarını gittikçe sınırlamakta, dış borç yükü 20 milyar doları aşmış bulunan "güvenilir müttefik"i tefecilere muhtaç kılmaktadırlar. Üstelik verilen krediler karşılığında, emekçi kitleleri ezen ekonomik önlemlerin ödünsüz uygulanmasını şart koştukları gibi, kamu yatırım projelerinin sınırlandırılmasını, kalkınma hızının düşürülmesini dayatmaktadırlar. Bizzat Dünya Bankası, verdiği sürekli dış ödemeler açığı dolayısıyla Türkiye'nin beş yıl sonra 30 milyar dolar borçlu hale geleceğini hesaplamaktadır. İşsizlik çığ gibi büyümektedir.

İşte, "güler yüzü maske"nin ardına sığınmış Çirkin Amerikalı'nın Türkiye'ye getirdikleri bunlardır.

Bu koşullarda, Türkiye'nin ekonomik zorluklara direnebilme konusunda tek şansı, sadece Batı ülkeleriyle ilişkiye tabi kalmayıp, Ortadoğu ülkeleriyle ve sosyalist ülkelerle ilişkileri geliştirmektir.

Nitekim, 1981 yılında Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine ihracatı, Cumhuriyet tarihinde ilk kez Batı ülkelerine ihracatın düzeyini aşmıştır. Üstelik, Türk müteahhitlerinin yatırımlarına ve Türkiyeli göçmen işçilere kapılarını açarak Ortadoğu ülkeleri, Türk ekonomisini iflastan kurtarmıştır. Aynı şekilde, sosyalist ülkeler, en zor döneminde elektrik vererek Türkiye'nin tamamen karanlıkta kalmasını ve sanayiinin topyekun felce uğramasını önlemişlerdir.

Fakat komşu ülkelerin, sosyal sistemleri ne olursa olsun, Türkiye'ye karşı gösterdikleri iyi niyetli yaklaşımlar karşısında Cunta'nın tutumu, sürekli ikiyüzlü, arkadan vurmacı olagelmıştır.

Bir yandan komşu sosyalist ülkelerle iyi ilişkiler sürdürmekten söz edip, öte yandan ABD emperyalizminin sosyalist ülkelere yönelik tüm caniyane girişimlerine yataklık etmektedir. Bu kitapta somut örnekleriyle açıklandığı gibi, ABD'nin Türkiye ile yaptığı her yeni anlaşmanın ve işbirliğinin ardında, komşu sosyalist ülkelere veya Ortadoğu ülke-

lerine yönelik yeni bir tehdit ve komplo vardır. Cunta, önümüzdeki dönemde bu cürüm ortaklığını daha da güçlendirmenin hazırlıkları içerisinde.

Evren yönetiminin Ortadoğu ülkelerine ilişkin ikiyüzlü tutumunun en somut örneği, İsrail'in Golan Tepeleri'ni ilhak etmesini mahkum eden Birleşmiş Milletler kararına çekimser oy kullanmasıdır.

Kaldı ki, bu ilk örnek de değildir.

12 Eylül Darbesi'nden hemen sonra Cunta, Fez'de yapılan İslam Konferansı'na bir delegasyon göndermiş; bu konferansta, Kudüs'ü siyonist devletin ebedi ve bölüşülmez başkenti ilan edenlere karşı boykot uygulanması kararlaştırılmıştır. Türk delegasyonu da bu karara oy verdiği halde, bugüne kadar bu boykotun uygulanması konusunda hiçbir şey yapılmamıştır. Üstelik cunta, bir yandan İslam ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini geliştirirken, öte yandan İsrail'le ABD planları çerçevesindeki ilişkilerini sürdürmektedir.

Irak'a karşı girişilen İsrail bombardımanlarından sonra Cunta bir yandan sözümona İsrail saldırısını kınarken, öte yandan ABD ile gizli görüşmelere girerek Camp David anlaşmalarını ve İsrail-Mısır yakınlaşmasını desteklediğini bildirmiştir. İsrail'in el altından Türk Ordusu'na ve Türk polis kuvvetlerine hafif silahlar sağladığı ve Türk savaş sanayiinin güçlenmesine fiilen yardım ettiği, özellikle uçak sanayii konusunda aktif katkıda bulunduğu, buna karşılık da İsrail'den silah taşıyan Arjantin uçaklarının Türkiye göklerini kullanmasına Cunta'nın izin verdiği söylenmektedir.

Türk ve İsrail gizli servisleri arasında da sıkı bir işbirliği sürdürülmektedir. İsrail gizli servisleri Türkiye'ye özellikle Kıbrıs'ın Rum kesiminde olup bitenler hakkında ve Ermeni gruplarının faaliyetleri hakkında bilgi verirken, Türk gizli servisleri de İsrail'e, Ortadoğu konusunda ve özellikle de Filistin Kurtuluş Örgütü'nün faaliyetleri ve planları hakkında bilgi sağlamaktadır.

Eski SAVAK ajanlarının da Türkiye'nin Doğu bölgelerinde cirit attıklarına dair haberler günlük gazetelere dahi yansımaktadır.

Unutmamak gerekir ki, Türkiye'de yeniden faaliyete geçmesine izin verilen Amerikan dinleme tesislerinin Sovyetler Birliği'nde ta Kazak steplerine kadar bilgi toplayabildiği bizzat ABD yetkililerince ifade edilmiştir. Öyleyse gayet açıktır ki, aynı ABD tesisleri Pakistan'dan Arap Yarımadası'na ve Mısır'a kadar uzanan geniş bir alanı da sürekli gözetim altında tutabilmektedir. Aynı olanaklarla, ileride bu bölgeler üzerinde uçurulacak ABD savaş uçaklarının Türkiye'deki ABD üslerinden güdümlendirilmesi de mümkün olabilecektir.

ABD ile yürütülen yeni pazarlıklar, bu saldırı mekanizmasına, Türkiye'de üslendirilecek yada Türkiye'de ikmal kolaylıkları sağlanacak Çevik Müdahale Birliği'nin de dahil edilmesini öngörmektedir.

Kitabın başında da belirttiğimiz gibi, tüm bu gelişmeler sürpriz değildir. Çünkü 12 Eylül Darbesi, ABD'nin Ortadoğu Bölgesi'ne yönelik planlarının uygulanmasına olanak sağlamak üzere ABD'nin açık desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Emperyalizmin güdümünde bir dış politika izleyerek, faşist Evren Cuntası, kendisini Türkiye'nin başına bela eden ABD emperyalizmine ve onun Türkiye'deki yerli işbirlikçilerine minnet borcunu ödemektedir.

12 Eylül 1980'den beri Türkiye'de başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi kitleleri ezen Evren Cuntası, faşist diktatörlüğü kalıcılaştırmak için ekonomik, politik ideolojik ve sosyal tüm alanlarda bir-biri ardına köklü değişiklikler yapmaktadır. Bunlardan birisi de, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri çeşitli iktidarlarca sürdürülen emperyalizm güdümündeki dış politikanın, Evren Cuntası döneminde daha da belirgin hale getirilmesi, sistemleştirilmesi, ABD ile askeri, ekonomik, politik alanlarda bir dizi yeni anlaşmalar yapılarak, Pentagon'un özellikle Ortadoğu'ya yönelik maceracı ve barışı tehdit edici planlarına hizmet edilmesidir. Cunta'nın faşist karakterini doğrulayan bu gelişmeler, onun bağrında "gerçekçi kimi çizgiler yer aldığı" nı ileri sürerek demokratik güçlere pasifist bir tavır aşılama çabalarının savlarını da çürütmektedir. İno-Türk'ün bu yeni kitabında, 12 Eylül Darbesi'nden bu yana Cunta'nın dış politikasının gelişimi, özellikle ABD ile ve uluslararası finans kuruluşlarıyla olan ilişkileri inceleniyor.